

AREN LEZEN ACHTER DE MAAIERS

Hugo Bouter

Aren lezen achter de maaiers

Vijftien studies in het Oude Testament

Boeken om de Bijbel
Gouda

*Aren lezen achter de maaiers,
vijftien studies in het Oude Testament*

Copyright © H. Bouter
Vormgeving en druk: Drukkerij Van der Perk B.V.
Gebonden editie 2013 Boeken om de Bijbel, Gouda
Distributie: Johannes Multimedia, Postbus 31, 3940 AA Doorn
ISBN/EAN 978-90-70926-96-0
NUR 707

Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in
een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

'Laat mij toch oplezen en inzamelen bij de schoven achter de maaiers'.

Ruth 2:7

Inhoud

WOORD VOORAF.....	9
1. GODSKENNIS EN ZELFKENNIS, GEDACHTEN NAAR AANLEIDING VAN DE ROEPING VAN MOZES.....	11
Zelfkennis.....	11
Godskennis.....	13
2. HET 'VERMENGDE VOLK' BIJ DE UITTOCHT EN IN DE LATERE GESCHIEDENIS VAN ISRAËL.....	17
Bij de uittocht.....	17
In de woestijn.....	18
Na de ballingschap.....	18
3. DE PLAATS VAN DE SJECHINA BIJ DE UITTOCHT.....	21
Over de relatie tussen God, de middelaar Mozes en het volk Israël.....	21
4. DE BETEKENIS VAN DE ALTAARDIENST.....	25
Tot God gebracht.....	25
Ik heb van de hemel met u gesproken.....	26
Een altaar van aarde.....	27
Een altaar van stenen.....	29
5. DE HEFFING VOOR DE GETELDEN.....	31
Geteld en betaald.....	31
6. HET BELANG VAN WARE TOEWIJDING.....	33
Een belangrijke vraag.....	33
Een belangrijke opdracht.....	34
7. HET MANNA IN DE WOESTIJN.....	37
Een tafel in de woestijn.....	37
Brood uit de hemel.....	38
Typologische lessen naar aanleiding van de beschrijving van het manna.....	40
Zijn vlees eten en Zijn bloed drinken.....	41

8. DE OMGANG OM HET ALTAAR.....	43
De noodzaak van het wasvat.....	43
De omgang om het brandofferaltaar.....	44
9. OVER EEN RIVIER EN EEN STAD, GEDACHTEN OVER DE STAD VAN GOD EN OVER HET NIEUWE JERUZALEM.....	47
De rivier van God.....	47
Profetische betekenis.....	48
De stad van God.....	49
10. OVERWINNING OVER DE MACHT VAN DE BOZE.....	51
De nieuwtestamentische vervulling van Psalm 91.....	51
11. GETELD, GETELD, GEWOGEN EN VERDEELD.....	55
Het teken aan de wand.....	55
Mene.....	56
Tekel.....	57
Ufarsín.....	57
12. OPEN VENSTERS IN DE RICHTING VAN JERUZALEM.....	59
De tijden van de volken.....	59
Daniël en zijn vrienden als voorbeelden voor ons.....	60
Wie overwint.....	61
Daniël en zijn vrienden als overwinnaars.....	62
13. VAN BABEL NAAR JERUZALEM.....	65
Een nieuw begin.....	65
Uitgaan tot Christus.....	66
14. HET APPÈL VOOR DE WATERPOORT.....	69
Een tijd van opwekking.....	69
Het feest van het geklank.....	70
De Grote Verzoendag en het Loofhuttenfeest.....	72
15. HET GEBED VAN JABES.....	75
De figuur van Jabes.....	75
Zijn gebed om zegen.....	76

Woord vooraf

De titel van deze bundel studies, die tevens een meditatief karakter dragen, is ontleend aan het boek Ruth. Ruth, de Moabitische, die met haar schoonmoeder terugkeerde naar Betlehem (d.i. het 'broodhuis'), verzamelde aren tussen de schoven op de akker van Boaz. Dit was Gods voorziening voor de arme en voor de vreemdeling bij het binnenhalen van de oogst in het Beloofde Land (Lev. 19:9-10; 23:22; Deut. 24:19-22).

Wij kunnen het oplezen van de aren zien als een beeld van het verzamelen van het geestelijk voedsel dat Christus, de ware Boaz in Wie kracht is om te verlossen, beschikbaar heeft gesteld in het geïnspireerde Woord. Zijn dienstknechten, met name de bijbelschrijvers, hebben op Zijn oogstveld gemaaid en de oogst geordend en samengebonden in schoven: bouwwerken met een eigen structuur, en wel de afzonderlijke bijbelboeken (en in afgeleide zin ook uitgewerkte verklaringen hiervan). De diverse onderwerpen die in deze bundel worden aangesneden, houden echter niet zozeer verband met complete bijbelboeken, maar hebben meer het karakter van losse aren die zo hier en daar zijn opgeraapt bij de schoven die de bijbelschrijvers hebben gebundeld. Voor een hongerige arenlezer kunnen ze evenwel van waarde zijn, en ik hoop dan ook dat de Heer van de oogst deze bundel 'aren' tot zegen zal stellen voor de lezer.

De vijftien studies hebben met name betrekking op het boek Exodus (het tweede boek van de Tora), en de Psalmen (het eerste boek van de Geschriften). Om thematische redenen heb ik de volgorde aangehouden van de Hebreeuwse Bijbel. De Geschriften beginnen met de Psalmen en ze eindigen met Daniël, Ezra en Nehemia, en Kronieken. De studies over deze boeken stellen allemaal Jeruzalem, de stad van God, centraal.

Zo eindigen we met de heerlijke toekomst van deze stad en van het Nieuwe Jeruzalem, de verwachting van een herleving in de eindtijd en met het gebed van Jabes, een gebed om zegen van de God van Israël.

Gouda, voorjaar 2013

H. Bouter

1. Godskennis en zelfkennis

Gedachten naar aanleiding van de roeping van Mozes

‘Voorts zei Hij: Ik ben de God van uw vader, de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob. Toen verborg Mozes zijn gelaat, want hij vreesde God te aanschouwen’.

Exodus 3:6

‘Daarop zei Mozes tot God: Maar wanneer ik tot de Israëlieten kom en hun zeg: De God uwer vaders heeft mij tot u gezonden, en zij mij vragen: hoe is Zijn naam – wat moet ik hun dan antwoorden? Toen zei God tot Mozes: Ik ben, die Ik ben. En Hij zei: Aldus zult gij tot de Israëlieten zeggen: Ik ben heeft mij tot u gezonden’.

Exodus 3:13-14

‘Toen zei Mozes tot de HERE: Och Here, ik ben geen man van het woord, noch sinds gisteren, noch sinds eergisteren, noch sinds Gij tot Uw knecht gesproken hebt, want ik ben zwaar van mond en zwaar van tong (...) Maar hij zei: Och Here, zend toch iemand anders’.

Exodus 4:10,13

Zelfkennis

Het is interessant te zien hoe bij de roeping van Mozes zowel *zelfkennis* als *godskennis* een belangrijke rol spelen. Beide aspecten komen duidelijk naar voren en gaan hand in hand. Ware kennis

van God leidt namelijk tot ware kennis van onszelf, d.i. een juist inzicht in de plaats die wij voor Zijn aangezicht innemen. Als wij groeien in de kennis van Gods openbaring werpt dat dus ook licht op onszélf.

(1) De ontmoeting met de Here God bij de Horeb leidde bij Mozes allereerst tot *vrees voor God*. Toen God hem riep vanuit de brandende braamstruik, verborg hij zijn gezicht, want hij was bang om God te aanschouwen (Ex. 3:6; vgl. Gen. 3:8-10; 32:30). Hij was ook onder de indruk van Gods heiligheid gekomen (Ex. 3:5). Weten wij nog hoezeer de Heer te *vreezen* is? Dat aspect van de waarheid kwam in de prediking van Paulus in ieder geval wel naar voren; het was voor hem een krachtig motief om de mensen te overtuigen (2 Kor. 5:11). De Statenvertaling spreekt over 'de schrik des Heren'. Wij moeten als zondaars eerst in Gods licht komen en onder de indruk raken van Zijn heiligheid en majesteit. Deze 'vrees voor God' is ook heilzaam voor ons. Natuurlijk verandert dit zodra Hij ons als Zijn kinderen heeft aangenomen. Dan is er geen reden meer om ons voor Hem te *verbergen*; wij mogen dan zelfs net zoals Mozes van aangezicht tot aangezicht met Hem spreken!

(2) Zelfkennis leidt in de tweede plaats tot *nederigheid* en het besef van *eigen geringheid* tegenover de eeuwige God. Wie ben ik in Zijn licht? De HERE openbaarde Zichzelf aan Mozes als de Eeuwige, de IK BEN. Mozes moest echter zeggen: 'Wie ben ik (...)?' (Ex. 3:11). Er was niet veel van zijn oorspronkelijke ambities en pretenties overgebleven (vgl. Hand. 7:23-25). Toch was nu voor hem na een leerschool van 40 jaar de tijd aangebroken om als de echte leider van het verachte en verdrukte slavenvolk op te treden. Mozes moest leren dat Gods kracht in zijn *zwakheid* zou worden volbracht. De reactie van de HERE op dit woord van Mozes was dan ook: 'Ik ben immers met u!' (Ex. 3:12). Zo is Christus met ons tot aan de voleinding van de eeuw (Matt. 28:20). Wat een heerlijke belofte!

(3) Ware zelfkennis mag echter niet leiden tot *zelfvervreemding* of *ongehoorzaamheid* (in feite: *rebellie*) jegens God. Dat zien wij hier in de derde plaats bij de roeping van Mozes. Tot tweemaal toe sprak

hij een klacht uit, die in feite een protest was tegen de weg die God met hem ging: 'Och Here (...)' (Ex. 4:10,13). God ging eerst geduldig in op de bezwaren die Mozes naar voren bracht, maar uiteindelijk wekte diens weigerachtige houding Zijn gerechtvaardigde toorn: Hij wist immers wat Hij deed? Zo moeten wij als gelovigen leren de plaats van een *dienstknecht* in te nemen en ondanks onze zwakte gehoor te geven aan Gods roepstem.

Godskennis

Gepaard aan deze groei in zelfkennis in het leven van Mozes valt echter ook een rijkdom te zien aan *godskennis* en *godsopenbaring*. Toen de HERE hem riep, maakte Hij Zichzelf aan hem bekend met een aantal specifieke karaktereigenschappen. Hierin herkennen wij belangrijke kenmerken van onze God en Vader, en van onze Heer en Heiland Jezus Christus:

(1) Hij is Degene die in de braamstruik tegenwoordig was. De brandende braamstruik is een beeld van het volk van God. De heilige God woonde als een verterend vuur in hun midden, maar toch werd de braamstruik niet verteerd (Ex. 3:2; vgl. Deut. 33:16). Door het werk van Christus heeft de heilige God nu een rechtvaardige grondslag gevonden om tot in eeuwigheid *bij* en *zelfs in* ons te wonen. De oudtestamentische offer- en eredienst was daarvan een afschaduwing.

(2) Hij is de God van Abraham, Isaak en Jakob. God was trouw aan Zijn beloften jegens de aartsvaders; door middel van de verlossing uit Egypte en de intocht in Kanaän zouden die beloften nu in vervulling gaan. Met ieder van de aartsvaders had Hij een *persoonlijke* relatie, want er staat letterlijk dat Hij 'de God van Abraham', 'de God van Isaak', en 'de God van Jakob' is (Ex. 3:6, 15). In het Nieuwe Testament gebruikt de Heer Jezus dit Schriftwoord als een argument om de sadduceeën de mond te snoeren. God is niet 'een God van doden, maar van levenden; want voor Hem leven zij allen' (Luc. 20:27-40).

(3) Hij is ook de Heiland en de Hogepriester. God was de Redder, de Verlosser van Zijn volk. Hij was neergedaald om het uit de macht van de Egyptenaren te redden en het uit Egypte te voeren naar een goed en wijd land, een land vloeiende van melk en honing (Ex. 3:8). Gods heil, Zijn uitredding zien wij in het Nieuwe Testament in het kruis en de opstanding van Christus. Wij zien hier tevens Gods medegevoel, Zijn medelijden met Zijn volk, Zijn ingaan in hun smarten (Ex. 3:7, 9; vgl. Jes. 63:9). Het zijn dezelfde priesterlijke gevoelens die de Heer Jezus nu tentoonspreidt als onze hemelse Hogepriester.

(4) Verder is Hij de 'IK BEN'. Wanneer het volk Mozes kritisch zou bevragen over zijn opdracht en zijn Zender, dan moest hij antwoorden dat Gods naam luidde: 'Ik ben, die Ik ben' (Ex. 3:13-14). Hij is *Dezelfde* tot in eeuwigheid. Het is van belang dat deze naam in het Nieuwe Testament voor de Heer Jezus wordt gebruikt, met name in het evangelie naar Johannes. Vóór Abraham werd geboren, was Hij er als de IK BEN (Joh. 8:58).

(5) Vervolgens vinden wij de aanspreektitel die de Israëlieten moesten gebruiken. Gods naam was voor eeuwig de HERE, Jahweh, de Eeuwige. Met die naam wilde Hij door Zijn volk worden aangeropen van geslacht tot geslacht (Ex. 3:15-16). Voor ons als christenen geldt speciaal de kostbare *Vadernaam*.

(6) Bovendien was Hij 'de God der Hebreëën' (Ex. 3:18). In het boek Genesis wordt Abram reeds een Hebreëër genoemd (Gen. 14:13). Het is een benaming die werd gebruikt voor *pelgrims*, voor mensen van de overzijde (nl. van de Rivier). Israël was een volk van pelgrims. Wij zijn als gelovigen ook vreemdelingen en bijwoners hier op aarde, wij hebben hier geen blijvende stad.

(7) Ten slotte is God Degene die ons zendt en die ons Zijn opdrachten geeft. Hij is volkomen bekwaam daartoe. Hij weet wat Hij doet, want Hij is onze *Schepper* en *Formeerder*. Toen Mozes zich bleef verzetten tegen Gods bevelen, zei de HERE tegen hem: '*Wie heeft de mens een mond gegeven, wie maakt stom of doof, ziende of blind;*

ben Ik het niet, de HERE? Nu dan, ga heen. Ik zal met uw mond zijn en u leren wat u spreken moet' (Ex. 4:11-12). Ook voor ons als christenen is het nodig dat wij groeien in de kennis van God, en in de kennis van onze Heer en Heiland (2 Petr. 3:18). De kennis van Zijn Persoon leidt tot ware zelfkennis, en een leven in Zijn dienst en tot Zijn eer.

2. Het ‘vermengde volk’ bij de uittocht en in de latere geschiedenis van Israël

‘En veel vermengd volk trok ook met hen op, en schapen en runderen, zeer veel vee’.

Exodus 12:38 SV

Bij de uittocht

Waarop doelt de uitdrukking ‘het vermengde volk’ in Exodus 12:38 en Numeri 11:4 (SV)? Waaruit bestond deze groep mensen en waar kwamen ze vandaan? De NBG-vertaling omschrijft hen in Exodus 12 als een ‘menigte van allerlei slag’. Letterlijk staat er ‘mengvolk’, en deze uitdrukking komt nog enkele keren voor in de Schrift (behalve in Num. 11:4 ook in Neh. 13:3, Jer. 50:37 en Ezech. 30:5). In de profetische passages in Jeremia en Ezechiël gaat het om *tegenstanders* van Israël, resp. de troepen van de Chaldeeën en de bondgenoten van Egypte. Maar de andere keren heeft de term steeds betrekking op een groep personen te midden van Israël zélf.

Bij de uittocht bestond het ‘mengvolk’ uit Egyptenaren en vreemdelingen die samen met de Israëlieten naar Kanaän trokken. Dit wordt bevestigd door Leviticus 24:10 e.v., waar wij lezen over een zoon die geboren was uit de relatie tussen een Egyptenaar en een Israëlitische vrouw. Deze jongeman lasterde de Naam en werd daarop ter dood gebracht. Zijn moeder behoorde tot de stam Dan, die vaker in verband wordt gebracht met afgodendienst (Richt. 18:30-31).

In de woestijn

In Numeri 11 zien wij dat het vermengde volk de Israëlieten ertoe bracht terug te verlangen naar de vleespotten van Egypte. De NBG-vertaling spreekt hier over 'het samenraapsel' dat zich onder hen bevond, en dat met 'gulzig begeren' vervuld werd. Voor het manna, het voedsel dat God hun elke dag gaf vanuit de hemel, hadden ze geen waardering meer. Later lezen we dat ze walgden van die 'flauwe spijs' (Num. 21:5). Dit geeft de term 'mengvolk' een negatief karakter, en in typologische zin spreekt het van ongelovigen, naambelijders onder het volk van God, en hun vleselijke begeerten. Het samengaan van ongelovigen en gelovigen is nog altijd in strijd met Gods gedachten (2 Kor. 6:14-18).

Na de ballingschap

In Nehemia 13 gaat het om een veel latere fase in de geschiedenis van Israël en heeft de uitdrukking betrekking op de vermenging met Ammonieten en Moabieten. Het overblijfsel van Gods volk, dat uit de ballingschap was teruggekeerd naar Sion, las in de wet van Mozes dat een Ammoniet of Moabiet niet in de gemeente van God mocht komen (zie Deut. 23:3-6). Daarop toonden zij direct hun gehoorzaamheid aan Gods Woord en 'zonderden zij alwie van gemengde afkomst waren, van Israël af' (Neh. 13:3). Het is opmerkelijk dat het volk zelf actie ondernam en dat de leiders van het volk niet genoemd worden. De beide genoemde volken (Ammon en Moab) werden uitgesloten vanwege hun weigering brood en water te verstrekken aan de Israëlieten in het Overjordaanse, en omdat zij Bileam hadden ingehuurd om Israël te vervloeken. God had echter de vloek veranderd in een zegen! Zowel in Deuteronomium 23 als in Nehemia 13 wordt hieraan herinnerd. Als God vóór ons is, wie zal dan tegen ons zijn (Rom. 8:31)?

De verwijdering van het 'mengvolk' betekende in ieder geval uitsluiting van de tempeldienst. Of het ook uitsluiting uit het volk en wegzending inhield zoals in Ezra 10:3, staat hier niet vermeld.

Het was in ieder geval *gehoorzaamheid* aan een goddelijk gebod ten aanzien van de Ammonieten en Moabieten, geen etnische zuivering. In andere gevallen was het wel toegestaan zich bij Gods volk te voegen en de HERE, de God van Israël, te zoeken en te dienen, zoals Ezra 6:21 laat zien.

Wij kunnen hier ook het grote verschil opmerken tussen de oude en de nieuwe bedeling, tussen de wet en de genadetijd waarin wij nu leven. Een christen mag zijn ongelovige partner *niet* verstoten en eventuele kinderen *niet* wegzenden, juist omdat zij zich op het terrein van het christendom en van de genade bevinden (1 Kor. 7:12-14). De genade wordt nu aan *allen* zonder enig onderscheid aangeboden.

3. De plaats van de Sjechina bij de uittocht

*‘Zonder ophouden bleef de wolkkolom des daags en de vuurkolom
des nachts aan de spits van het volk.’*

Exodus 13:22

Over de relatie tussen God, de middelaar Mozes en het volk Israël

In dit hoofdstuk onderzoeken wij de plaatsen in het boek Exodus, die handelen over de wolk- en vuurkolom die het volk van God begeleidde tijdens de woestijnreis. De nauwe band tussen de Sjechina, d.i. de goddelijke tegenwoordigheid, het volk en hun aanvoerder Mozes wordt hierdoor nader belicht. De positie die de wolk daarbij telkens inneemt, is van groot belang. Het gaat om zeven verschillende passages:

(1) Bij de uittocht ging de wolk *voor hen uit* om hen te leiden op de weg (Ex. 13:21-22). De *HERE* ging voor hen uit, overdag in de wolkkolom en 's nachts in de vuurkolom om hun voor te lichten. Dit spreekt van *de leiding van en de verlichting door de Geest van God* in de 'woestijn' van het leven hier op aarde (vgl. Rom. 8:14vv).

(2) Bij de doortocht door de zee *veranderde* de plaats van de wolk. God maakte toen scheiding tussen het leger van de Egyptenaren en dat van de Israëlieten, zodat de een de ander niet kon naderen (Ex. 14:19-20, 24-25). Dit spreekt van *bescherming en verlossing in het conflict met de vijand*, de volkomen overwinning die (nieuwtestamentisch gezien) in en door Christus behaald is. Het heil des Heren is zeker en vast. Er is geen veroordeling meer voor hen die

in Christus zijn (Rom. 8:1-2). De dood van Christus scheidt ons van de wereld waarop Gods toorn rust.

De exodus uit Egypte smeedde ook een onverbreekelijke band met Mozes, Gods knecht (Ex. 14:31), zodat de Israëlieten samen met hem de lofzang konden aanheffen aan de overzijde van de Schelfzee (Ex. 15:1vv.). De jubelzang van de bevrijding weerklinkt ook in Romeinen 8. De Heer zingt de lofzang te midden van de Zijnen. Door de Geest van het zoonschap die wij hebben ontvangen, roepen wij: 'Abba, Vader!'

(3) De praktijkervaringen in de woestijn waren niet altijd verheffend. Er ontstond al gauw gemor tegen Mozes en Aäron, in feite tegen de *HERE Zelf* (Ex. 16:2-12). Dit is een beeld van *het bedroeven en het weerstaan van de Geest* (vgl. Hand. 7:51; Ef. 1:13; 4:30). De heerlijkheid des Heren verscheen echter in de wolk *aan de rand van de woestijn*, en God opende de sluizen van de hemel: Hij gaf Zijn volk vlees en brood. Nehemia 9 refereert aan Exodus 16 en brengt de leiding van de wolk en van de Geest in verbinding met de gave van het manna, het brood uit de hemel: 'En Gij hebt hun Uw goede Geest gegeven (...) en Uw manna hebt Gij aan hun mond niet onthouden' (Neh. 9:19-20). Er blijft echter toch een sabbatsrust over voor het volk van God, zoals in Exodus 16 al wordt aangegeven.

(4) In Mozes op de berg hebben wij een bijzonder beeld van de *gemeenschap van de Heilige Geest* (Ex. 24:15-18; 2 Kor. 13:13). Want Mozes ging de wolk binnen, die de berg Sinai bedekte. Dit is een beeld van de huidige positie van de verheerlijkte Heer in de directe tegenwoordigheid van God. God heeft Hem 'in Zichzelf verheerlijkt' (Joh. 13:32). In het Nieuwe Testament is dit trouwens ook weer de positie van Mozes (Luc. 9:34 – 'toen zij de wolk ingingen'). Het spreekt tevens van de christelijke positie, want de gelovige is in de Middelaar – de geliefde Zoon – aangenaam gemaakt vóór God (Ef. 1:3-6).

(5) Na de afgoderij met het gouden kalf was de plaats van Mozes, alsmede van de wolkkolom, echter *buiten de legerplaats*. De gemeen-

schap van de Heilige Geest leidt tot scheiding van kwaad. Mozes nam afstand van de ongerechtigheid van het volk en spande een tent voor zich uit buiten de legerplaats, ver van de legerplaats. Daar daalde de wolkkolom neer, aan de ingang van de tent der samenkomst, en daar sprak de HERE tot Mozes van aangezicht tot aangezicht, zoals iemand spreekt met zijn vriend. Na de verwerping van de Messias was de plaats van de gelovige Hebreëën eveneens buiten de poort van Jeruzalem, d.i. buiten de joodse legerplaats (Ex. 33:7-11; vgl. 2 Kor. 6:14-18; Hebr. 13:13).

(6) De plaats van de ontmoeting met God, in afzondering van kwaad, is een heel bijzondere plaats – zowel op de berg als in de tent der samenkomst. Daar toont Hij namelijk Zijn *grote heerlijkheid*. Het gelaat van Mozes straalde en weerkaatste telkens Gods glorie (het slot van Ex. 34 verwijst duidelijk naar de ontmoeting in de tent der samenkomst). De wolkkolom daalde neer en bleef staan aan de ingang van de tent. Mozes representeert hier de nieuwtestamentische gelovige, die vrije toegang heeft tot het hemelse heiligdom. Want wij allen nu, die evenals Mozes met onbedekt gezicht de heerlijkheid van de Heer mogen aanschouwen, worden naar hetzelfde beeld veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door de Heer, de Geest (Ex. 34:33-35; vgl. 2 Kor. 3:1-18).

(7) Ten slotte hebben wij aan het einde van het boek Exodus een mooi beeld van *de vervulling met de Geest*. De wolk bedekte namelijk de tent der samenkomst en de heerlijkheid des Heren *vervulde* de tabernakel (Ex. 40:33-38; vgl. Ef. 3:16vv.; 5:18-19). De vervulling met Gods Geest is zowel gave als opdracht (vgl. Kol. 3:16). En er is zowel een *collectief* als een *persoonlijk* aspect: de Geest vervult het hele huis (de Gemeente), terwijl ook de individuele gelovige een tempel van de Geest is (1 Kor. 3:16; 6:19).

4. De betekenis van de altaardienst

'Een altaar van aarde zult gij voor Mij maken en daarop offeren uw brandoffers en uw vredeoffers.'

Exodus 20:22-26

Tot God gebracht

In de derde maand na de uittocht uit Egypte kwamen de Israëlieten bij de berg Sinai en sloegen zij hun tentenkamp op tegenover de berg. Bijna een jaar lang zouden ze daar blijven om Gods wetten te vernemen, te leren hoe ze Hem moesten dienen en een heiligdom – een tentwoning – voor Hem te bouwen (Ex. 19:1; Num. 10:11). Het verlore volk werd door God aangenomen als Zijn eigen volk, een heilige natie, een koninkrijk van priesters. God Zélf had het met Zijn sterke hand uitgeleid uit het diensthuis en het tot Zich gebracht – dwars door de Rode Zee en door de woestijn. Dat was God's werk geweest, Zijn verlossend handelen. Hij had de Israëlieten 'op arendsvleugelen gedragen' en tot Zich gebracht (Ex. 19:4). God wilde Zijn volk dicht bij Zich hebben, opdat Hij Zichzelf aan hen zou kunnen openbaren en Hij in hun midden zou kunnen wonen.

Al deze dingen behelzen duidelijke lessen voor onszelf als kinderen van God. Wij kunnen parallellen trekken tussen Israël en de Gemeente, tussen het oudtestamentische en het nieuwtestamentische volk van God. In diverse plaatsen in het Nieuwe Testament klinken de zojuist genoemde gedachten door, en soms zijn de bevoordingen bijna identiek. Zo zegt Petrus dat wij op grond van het lijden en sterven van Christus tot God zijn gebracht: *'Want ook Christus heeft eenmaal voor de zonden geleden, de Rechtvaardige voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen'* (1 Petr. 3:18). Dat is kenmerkend voor onze positie als gelovigen.

Wij waren vroeger ver van God verwijderd; wij waren beladen met zonden en ongerechtigheden. Wij stonden als zondaars op een onmetelijke afstand van God. Doordat wij vijanden van God waren, stonden wij ook met de rug naar Hem toe. Er was geen contact, geen gemeenschap met God mogelijk vanwege die onoverbrugbare kloof tussen God en ons. Bovendien bevonden wij ons in de macht van de boze, Gods tegenstander. Wij waren slaven van de zonde en van Satan, de overste van deze wereld. Hoe konden wij worden verlost? Hoe kon God ons *tot Zich* brengen? Wij weten het antwoord: het was alleen mogelijk op grond van de dood van een Ander, onze Heer Jezus Christus. Zijn verzoenend sterven heeft de afstand tussen God en mensen overbrugd, zodat er nu een nauwe band is tussen God en hen die Hij heeft aangenomen als Zijn kinderen. Evenals Israël vormen wij een volk dat Hem ten *eigendom* is (vgl. Ex. 19:5). Wij zijn 'een eigen volk' (Tit. 2:14), 'een volk tot een eigendom' (1 Petr. 2:9). God heeft Zich de Gemeente ten eigendom verworven door het bloed van Zijn eigen Zoon (Hand. 20:28). Wij zijn nabij gekomen door het bloed van Christus (Ef. 2:13).

Als een volk van koningen en priesters dienen wij Hem in Zijn tegenwoordigheid. Dat is onze nieuwe, verheven positie. Wat voor Israël gold ('gij zult Mij een koninkrijk van priesters zijn en een heilig volk'), geldt ook voor ons als een koninklijk priesterdom (Ex. 19:6; Petr. 2:5-9; Openb. 1:5-6). God woont door Zijn Geest te midden van de Gemeente, die Hem dient en eert hier op aarde. Wij aanbidden de Vader in geest en in waarheid (Joh. 4:21-24; Ef. 2:18vv.).

Ik heb van de hemel met u gesproken

Natuurlijk zijn er ook grote verschillen tussen de positie van Israël en die van de Gemeente. Israël is het *aardse* volk van God, de Gemeente het *hemelse* volk, de bruid van het Lam. De brief aan de Hebreëen belicht deze verschillen. Hebreëen 12 stelt dat wij niet zoals Israël genaderd zijn tot de berg *Sinai*, maar tot de berg *Sion*, de berg van de genade. De openbaring die gepaard ging met de

verschijning van de HERE bij het geven van de decaloog (d.w.z. de Tien Woorden, de tien geboden) was indrukwekkend en vreesaanjagend (Ex. 20:18-20). Het volk bleef van verre staan, en God woonde in *donkerheid* toen Hij neerdaalde op de berg Sinai; en dat bleef zo in de oude bedeling (Ex. 20:21; vgl. 1 Kon. 8:12). Zijn ware wezen bleef *verborgen* tot de komst van Christus in het vlees. De Zoon heeft de Vader verklaard, en de volheid van Gods genade en waarheid is onthuld in de Zoon van Zijn liefde.

Als christenen leven wij nu niet onder het regime van de wet, maar onder dat van de genade (Rom. 6:14). Gods openbaring aan het volk Israël was weliswaar van hemelse oorsprong, maar Hij gaf Zijn aanwijzingen op de berg, d.i. 'op aarde' (Hebr. 12:25). Hij spreekt nu echter werkelijk met de Zijnen 'van de hemel', d.i. *vanuit* de hemel. Wij hebben een hemelse roeping en wij zijn verbonden met een hemelse Christus (Hebr. 3:1), een Heer die is gaan zitten aan de rechterhand van de Majesteit in de hoge (Hebr. 1:3; 8:1; 10:12; 12:2). Er is nu *geen* bedekking meer, *geen* rokende wolk, *geen* donderslagen en bliksemstralen. Wij aanschouwen de heerlijkheid van de Heer met onbedekt gezicht (2 Kor. 3:18). Het hemelse heiligdom staat voor ons open en wij hebben vrijmoedigheid om in te gaan door het bloed van Jezus (Hebr. 8:2; 10:19).

Een altaar van aarde

De onzichtbare God mocht op geen enkele manier worden afgebeeld (Ex. 20:4-5), zelfs niet door middel van kostbare materialen zoals zilver en goud. Dat zou namelijk leiden tot *afgoderij*, zoals uit de geschiedenis van Israël ook gebleken is (vgl. het gouden kalf in Ex. 32 en het zilveren godsbeeld van Micha in Richt. 17). Het voorschrift met betrekking tot de altaarbouw knoopte aan bij het tweede gebod dat God had gegeven: '(...) gij zult naast Mij geen goden maken; noch van zilver noch van goud zult gij ze u maken' (Ex. 20:23; vgl. 20:4-5). Maar hoe kon God dan wel worden gediend? Bij het aardse volk van God en bij een aardse eredienst paste 'een altaar van aarde', dat spreekt van eenvoud en nederig-

heid. Het Latijnse woord voor nederigheid (*humilitas*) is afgeleid van het woord voor aarde of grond (*humus*). Het altaar is de plek van ontmoeting tussen God en Zijn volk en wij moeten in de juiste houding, een gezindheid van *ootmoed* tot Hem naderen. Vandaar dit voorschrift voor een altaar van *aarde* om daarop brandoffers en vredeoffers te brengen, kleinvee en runderen (Ex. 20:24a). Het bloed van de offeranden moest aan de voet van het altaar worden uitgegoten.

Wij hebben als christenen ook een altaar, maar dat bevindt zich buiten de joodse legerplaats, het judaïsme als godsdienstig stelsel (Hebr. 13:10). Ons altaar is een Persóón, onze Heer Jezus Christus, door Wie wij slachtoffers van lof aan God mogen opofferen (Hebr. 13:15). Wanneer wij het altaar van *aarde* zien als een type van Hem, dan mogen wij denken aan Zijn nederige *mensheid*. Hij was ‘de vrucht der aarde’ (Jes. 4:2 SV); en Hij had gestalte noch luister dat wij Hem zouden hebben aangezien (Jes. 53:2). Het altaar van aarde stamt vermoedelijk uit de tijd van de aartsvaders, die op hun pleisterplaatsen telkens altaren bouwden. Abraham, Isaak, en Jakob waren altaarbouwers.

Hier in Exodus 20 heeft het ‘altaar van aarde’ betrekking op de tijd dat het volk nog rondtrok in de woestijn en naar behoefte op bepaalde plaatsen altaren oprichtte. Bij de invoering van de tabernakeldienst vinden wij nieuwe voorschriften, en wel ten aanzien van het koperen brandofferaltaar in de voorhof en het gouden reukofferaltaar in het heiligdom (Ex. 27:1-8; 30:1-6). Het *koper* wijst typologisch gezien op Christus’ kracht om het vuur van het oordeel te verdragen, het *goud* op Zijn Godheid en hemelse heerlijkheid.

Een mooi voorbeeld van een altaar van aarde vinden wij ook in de geschiedenis van Naäman in 2 Koningen 5. Na zijn genezing nam de legeroverste van de koning van Aram ‘een last aarde’ mee uit het land Israëel, omdat hij voortaan de waarachtige en levende God wilde dienen en geen brandoffer of slachtoffer meer wilde brengen aan andere goden (2 Kon. 5:17). Bij dit altaar van aarde kon hij voortdurend de naam van de God van Israëel aanroepen.

Zoals gezegd: het altaar is de plaats van de ontmoeting met God. Dat wordt hier ook duidelijk gemaakt: 'Op elke plaats waar Ik Mijn naam doe gedenken, zal Ik tot u komen en u zegenen' (Ex. 20:24b). Jahweh kiest Zelf de plaats uit, waar Hij gediend wil worden. Zijn naam en de gedachtenis daaraan zouden op die plek centraal staan. God kwam tot hen om (1) in hun midden geëerd en gediend te worden, en (2) hen te zegenen. De ontmoeting met Hem had zegenrijke gevolgen. Zijn *zegen* stond in verbinding met Zijn *naam*, die op de Israëlieten werd gelegd (vgl. Num. 6:22-27). Buiten Hem is er ook voor ons géén zegen te vinden!

Een altaar van stenen

Naast een altaar van *aarde* was er echter een tweede soort toegestaan, nl. een altaar van *ongehouwen steen*: 'Indien gij echter een altaar van stenen voor Mij maakt, dan moogt gij het niet bouwen van gehouwen steen; wanneer gij dat met uw houweel bewerkt, ontwijdt gij het' (Ex. 20:25). Onze eigen inspanningen maken ons niet aangenaam voor God; op die grondslag kunnen wij niet tot God naderen. Dat blijkt hier bij de altaardienst. De eredienst staat in het teken van eenvoud en mag niet het stempel van ménsenwerk dragen.

In de geschiedenis van Israël is enkele malen sprake van zo'n altaar van onbehouwen stenen. Bij de intocht in Kanaän bouwde Jozua volgens het voorschrift van Mozes een altaar van stenen, die niet met ijzer waren bewerkt (Deut. 27:4-8; Joz. 8:30-32). Merkwaardig is dat dit gebeurde op de berg Ebal, de berg van de vloek. Christus heeft ons vrijgekocht van de vloek van de wet door voor ons een vloek te worden (Gal. 3:13). Zijn offer op het 'kruisaltaar' opende voor ons de weg tot zegen! In Richteren 6 en 13 is sprake van *rotsaltaren*. Later in de tijd van de koningen was het de profeet Elia, die op de berg Karmel *twaalf stenen* nam naar het getal van de stammen van Israël en met die (onbehouwen) stenen een altaar bouwde in de naam van de HERE (1 Kon. 18:31-32).

Iets vergelijkbaars gebeurde er bij de tempelbouw. Het tempelhuis werd opgetrokken van steen, zonder dat er een hamer of beitel of enig ijzeren gereedschap werd gehoord (1 Kon. 6:7). Anders zou het huis zijn ontwijd. Zo bouwt God nu Zijn huis van levende stenen, die alleen *Zijn* werk zijn (vgl. 1 Petr. 2:4-5). Wij zijn *Gods* maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, die *God* tevoren heeft bereid (Ef. 2:10; Fil. 3:3,9).

Ten slotte was er nog het voorschrift dat men niet langs een trap naar Gods altaar mocht opklimmen, 'opdat daarop uw schaamte niet zichtbaar wordt' (Ex. 20:26). Dit was bedoeld als waarschuwing tegen de immorele praktijken waarmee de dienst van de afgoden gepaard ging; dit mocht in de dienst van Jahweh niet voorkomen. Maar nog steeds is zelfverheerlijking en zelfverhoging niet op zijn plaats in onze eredienst. Laten wij dus God dienen op een Hem *welbehaaglijke* wijze met eerbied en ontzag, want onze God is een verterend vuur (Hebr. 12:28-29).

5. De heffing voor de getelden

'Teder die tot de getelden gaat behoren van twintig jaar oud en daarboven, zal de heffing voor de HERE geven. De rijke zal niet meer noch de arme minder dan een halve sikkal opbrengen, om die te geven als heffing voor de HERE ter verzoening voor uw leven'.

Exodus 30:14-15

'U weet dat u niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost bent van uw onvruchtbare, door de vaders overgeleverde wandel, maar door kostbaar bloed, als van een vlekkeloos en onbesmet lam, het bloed van Christus'.

1 Petrus 1:18-19

Geteld en betaald

Aan het begin van de woestijnreis van het volk van God van Egypte naar Kanaän vond er een telling plaats van alle strijdbare mannen van twintig jaar oud en daarboven. De telling van het leger wordt pas beschreven in Numeri 1, maar in Exodus 30 lezen we over de heffing die hierbij moest worden betaald door eenieder die tot de getelden ging behoren. Er was een losprijs nodig voor iedere strijder, een zoengeld dat ieder voor zijn leven moest geven, om zijn schuld te bedekken en te verzoenen, en te voorkomen dat God een plaag onder het volk zou zenden bij de telling (Ex. 30:11-12).

Dit laat ons symbolisch zien dat de toorn van God rust op ieder mens van nature (Joh. 3:36). En dat er verzoening en verlossing nodig is voor ieder die bij het volk van God en bij het leger van

God wil horen. Ben ik een kind van God, en is mijn naam ook meegeteld onder degenen die het eigendom van Christus zijn? Dit is een belangrijke vraag, en het is ook belangrijk het goede antwoord hierop te geven. Dit kan namelijk alleen doordat er een losprijs is betaald, niet van zilver of goud maar door het kostbare bloed van Christus, het Lam van God. Ben ik gewassen en gereinigd in het bloed van het Lam (Openb. 1:5; 7:14; 22:14)?

Mozes telde het aantal namen, van twintig jaar oud en daarboven, hoofd voor hoofd, in de woestijn Sinai (Num. 1:19). Het tellen was een goddelijk recht, en Mozes deed dit in Gods opdracht. Zo ging het ook aan het einde van de woestijnreis (Num. 26). Waarschijnlijk heeft David dit uit het oog verloren, toen hij het volk liet tellen door middel van Joab, zijn legeroverste (2 Sam. 24; 1 Kron. 21). Mogelijk heeft hij evenmin gedacht aan het zoengeld dat nodig was bij de telling. Davids motieven waren niet zuiver, want hij wilde weten hoe groot *zijn* leger was. Maar het was het leger van *God*. Hierdoor kwam er een grote schuld op hem en op het volk, en vielen er veel slachtoffers door een dodelijke plaag. Gelukkig wees God toen aan koning David de plaats waar er verzoening moest worden gedaan, en kon hij een altaar oprichten op de dorsvloer van de Jebusiet Ornan. Het oordeelsvuur trof de offeranden op het brandofferaltair. Zo werd er verzoening tot stand gebracht, en waren er plaatsvervangende offers voor David en het volk. Op deze plaats moest later de tempel worden gebouwd, en dit was het brandofferaltair voor Israël (1 Kron. 22:1).

Het is een voorrecht bij het volk van God te mogen horen en Hem te mogen dienen, ook in deze tijd. Dan moet onze naam wel meegeteld zijn door Christus, onze overste Leidsman. Dan moet onze schuld bedekt en verzoend zijn door het bloed van Christus. Zo zijn wij welkom in het leger dat God nu op aarde werft, en kunnen wij dienst doen als goede soldaten van Christus Jezus (2 Tim. 2:3-4). Soms betekent dit verdrukking en lijden, want wij zijn ook nog onderweg 'in de woestijn'. Maar ons grote doel is de Meester te behagen die ons in dienst genomen heeft, Zijn werk te doen, Zijn strijd te strijden. Het Woord van God wil ons hierbij toerusten.

6. Het belang van ware toewijding

'Wie is voor de HERE? Laat hij tot mij komen'.

Exodus 32:26

Een belangrijke vraag

Als je op een kruispunt in je leven komt, moet je een keus maken. Dat is in tal van situaties best wel moeilijk. Maar uiteindelijk gaat het in ons leven om de keus *voor* of *tegen* God, *voor* of *tegen* Christus. Dat is ten diepste de vraag waarom het draait.

Wij zien een illustratie daarvan in de geschiedenis van Israël na de uittocht uit Egypte. Bij de Sinai kreeg het volk door de bemiddeling van Mozes Gods wetten te horen. Maar wilden de Israëlieten nu echt de Here God dienen, of hielden ze toch vast aan de afgoden van Egypte, het land waaruit ze waren verlost? Op die keus kwam het aan bij de Sinai. Wie was er echt voor de HERE? Wie had een hart dat aan Hem was toegewijd? Dat was de vraag van Mozes, toen hij van de berg was neergedaald samen met zijn dienaar Jozua. Jozua zou het volk later ook weer voor de keus plaatsen: *'Vreest dan de HERE en dient Hem oprecht en getrouw (...) Kiest dan heden wie u dienen zult'* (Joz. 24:14-15).

Helaas heeft het volk in zijn geheel *niet* voor Mozes gekozen, de middelaar tussen God en de Israëlieten, en voor de HERE die hen uit Egypte had geleid. Door middel van de dienst rondom het gouden kalf maakten ze de keus voor een *afgod*, voor het *heidendom* dat ze vanuit de slavernij in Egypte uit eigen ervaring zo goed kenden. Ze keerden de ware en levende God de rug toe! *'Maak ons goden, die vóór ons uitgaan'* (Ex. 32:1). Liever een afgod die voldoet aan je eigen wensen en begeerten, dan de ware God, de Schepper en Verlosser!

Liever een namaakgod, waarmee je plezier kunt hebben! En Mozes, die man daar boven op de berg, die ons uit het land Egypte heeft gevoerd – wij weten niet wat er van hem geworden is! Dat was de taal van het volk bij de berg Sinai. Zo kan men de ware God snel vergeten en Hem de rug toekeren. Zo kunnen wij Jezus Christus, de Man in de hemel, die ons wil leiden door Zijn Woord en door Zijn Geest, ook gemakkelijk uit het oog verliezen. Dat is helaas ook gebeurd in de geschiedenis van het christendom, doordat men aardgericht is gaan denken en handelen en het hemelse Hoofd uit het oog heeft verloren.

Later in de geschiedenis van Gods volk zou die vraag *opnieuw* klinken: 'Wie is voor de HERE?' Wie wil *Hem* dienen en de afgoden verlaten? Ze zou worden gesteld door de profeet Elia, de man die het volk terugbracht tot de dienst van de ware en levende God (vgl. Mal. 4). En het volk moest het wel toegeven, toen het vuur van God neerdaalde uit de hemel: '*De HERE, die is God! De HERE, die is God!*' (1 Kon. 18:39). De keus voor de ware en levende God en voor de Christus der Schriften, is nog steeds relevant.

Een belangrijke opdracht

Als wij de goede keus maken, heeft dat uiteraard *consequenties*. Op de vraag van Mozes volgde zijn opdracht: 'Kom hierheen, kom bij *mij!*' Nieuwtestamenteel gezien is er natuurlijk maar één Persoon die dat tegen ons kan zeggen, en wel onze Heer Jezus Christus. Mozes is echter een beeld, een type van Hem. Wij lezen dan verder in Exodus 32 dat al de Levieten zich tot hem verzamelden en dat zij het zwaard moesten hanteren om de afgodendienaars in de legerplaats te oordelen en om te brengen. Christus is het ware Middelpunt van degenen die Hem toebehoren. Wij moeten eerst tot Hem komen, om door Hem onderwezen te worden en vervolgens het zwaard van de Geest, dat is het Woord van God, te gaan hanteren in de geestelijke strijd (Ef. 6). Zijn wij goede soldaten van Hem (2 Tim. 2:3)?

Van het komen tot Christus vinden wij drie duidelijke voorbeelden in het evangelie van Matteüs:

(1) Christus roept ons als *zondaars* tot Zich, om ons in de eerste plaats vrede met God te schenken: 'Komt tot Mij, *allen* die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven' (Matt. 11:28).

(2) Hij roept ons ook *individueel* tot Zich, om zoals Petrus op de woelige wateren van de omstandigheden die ons omringen geheel door het geloof te leren wandelen en dichterbij Hem te komen (Matt. 14:28-30).

(3) Hij roept ons als gelovigen ook *samen* tot Zich, om vergaderd te zijn in Zijn naam en de Vader eendrachtig aan te roepen in Zijn naam (Matt. 18:18-20). Christus is *steeds* het Middelpunt van Gods kinderen! Laten wij groeien in het geloof en deze drie opdrachten van de Heer in praktijk brengen.

7. Het manna in de woestijn

‘De Israëlieten begonnen weer te jammeren en zeiden: Wie geeft ons vlees te eten? (...) er is in het geheel niets, wij krijgen alleen dit man te zien. Het man nu leek op korianderzaad en het zag er uit als balsemhars (...) en de smaak ervan was als van oliegebak; telkens wanneer des nachts de dauw op de legerplaats neerdaalde, daalde ook het man daarop neder’.

Numeri 11:4-9

‘Maar zij bleven verder tegen Hem zondigen, zij waren in de wildernis weerspannig tegen de Allerhoogste; zij verzochten God in hun hart door spijs te vragen naar hun lust; zij spraken tegen God, zij zeiden: Kan God een dis aanrichten in de woestijn? (...) Toen gebood Hij de wolken daarboven en opende de deuren des hemels; Hij deed manna tot spijs op hen regenen, en schonk hun hemelkoren; brood der engelen at ieder, Hij zond hun teerkost tot verzadiging’.

Psalm 78:17-25

Een tafel in de woestijn

Van de berg Sinai trokken de Israëlieten in noordelijke richting naar de woestijn Paran: dat betekent ‘uithollingen’, die ontstonden door de beken in de regentijd. Deze woestijn lag ten zuiden van Kanaän en hier bevond zich ook Kades, een bekende pleisterplaats aan de grens van Edom, waar de verspieters verslag uitbrachten van hun verkenningsstocht naar het Beloofde Land (Num. 10:12; 12:16; 13:3,26; 20:1,14,16,22). De woestijn is altijd het toneel van verzoeking en beproeving, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament. Hier wordt Gods volk getest of het in Zijn wegen wandelt of

niet. Hier is het volkomen afhankelijk van Zijn zorg en zegen, van Zijn bewaring en leiding.

Door iedere dag het manna te geven wilde God Zijn volk beproeven of het werkelijk gehoorzaam zou zijn (Ex. 16:4). Uit het vervolg van Exodus 16 blijkt direct al dat dit niet het geval was. Want er waren Israëlieten die het manna wilden bewaren tot de volgende dag; en op de sabbat waren er sommigen die in strijd met het gebod heengingen om wat te verzamelen. Kan God een dis aanrichten in de woestijn? Is Hij in staat te zorgen voor het volk dat Hij heeft verlost uit de slavernij van Egypte. Zou Zijn hand niet te kort zijn om dat veertig jaar lang te doen? Het ongelooft wijst hulp van boven bij voorbaat af. Wij zien dan ook dat het volk liever klaagde en jammerde en mopperde. Het verzettede zich tegen God en tegen zijn gezalfde leider, Mozes, de man Gods. Mozes is een type van Christus als de Leidsman ten leven, de overste Leidsman en Voleinder van het geloof (Hand. 3:15; Hebr. 12:2).

Zo leerde het volk zichzelf kennen in de woestijn, maar het leerde ook zijn God kennen (Deut. 8:2-5, 14-16). God toonde hun Zijn heiligheid en gerechtigheid, maar ook Zijn genade en barmhartigheid. Dat blijkt telkens weer uit de verslagen van de woestijnreis in Exodus en Numeri. In Exodus 16, vóór de verbondssluiting bij de berg Sinai, zien wij vooral Gods *goedgunstigheid*. Het volk ontving brood en vlees in overvloed – het manna en de kwakkels – zonder dat hun gemor geoordeeld werd. In Numeri 11 staat Gods *gerechtigheid* op de voorgrond: daar werd hun gulzigheid streng bestraft en stierven er velen terwijl het vlees van de kwakkels nog tussen hun tanden was.

Brood uit de hemel

De geschiedenis van het manna, het hemelkoren, is bijzonder leerzaam. Het volk Israël werd hiermee dagelijks gespijzigd op de lange reis door de woestijn. Zij aten hiervan als leden van

het volk van God (zij het dat hun verbinding met God vaak van *uiterlijke* aard was). Welnu, zo hebben wij als kinderen van God elke dag behoefte aan het wáre manna, het brood dat ons telkens weer geestelijk sterkt. Elke dag moeten wij leren in afhankelijkheid van God te leven en naar Zijn Woord te luisteren (Deut. 8:3; Matt. 4:4). Elke dag moeten wij ons opnieuw voeden met Christus als de ware, afhankelijke Mens. Want het manna spreekt van Christus als Degene die uit de hemel is neergedaald, de hemelse Mens die als Vreemdeling hier op aarde heeft gewandeld en volkomen was toegewijd aan Zijn Vader. Wanneer wij ons met Hem bezighouden in Zijn vernedering, zoals dat in de Schrift wordt getekend, dan ontvangen wij de kracht om Hem na te volgen en onze wandel hier in Zijn voetspoor voort te zetten.

Het manna was het voedsel in de woestijn, zoals de opbrengst van het land ('het overjarige koren', Joz. 5:12 SV) het voedsel was in Kanaän. In welke omstandigheden wij ons ook bevinden, hetzij in de verschillende situaties van het leven hier op aarde, hetzij als levend in het genot van onze geestelijke zegeningen in de hemelse gewesten, Christus blijft steeds het voedsel voor ons hart. Enerzijds voeden wij ons met Hem als Degene die op aarde is neergedaald (zo zien wij Hem in de evangeliën), anderzijds is Hij onze levenskracht als de verheerlijkte Mens in de hemel (denk met name aan de brieven van Paulus).

Ik wil er terloops op wijzen dat de Heer Jezus in Johannes 6 Zijn hele levensgang tekent: Zijn neerdalen uit de hemel, Zijn gaan in de dood en zelfs Zijn verhoging in de hemel (Joh. 6:62). De beschrijving van het manna in het Oude Testament is ongetwijfeld mede bedoeld om ons iets te leren over het wáre manna, om meer te vertellen over *Christus* als het brood des levens. Dit is in Johannes 6 echter niet aan de orde: de Heer wijst daar juist op de tégenstelling tussen het manna, dat vergankelijk was, en Zijn Persoon als *het levende brood* uit de hemel.

Typologische lessen naar aanleiding van de beschrijving van het manna

Wij lezen in Exodus 16:13-14 en Numeri 11:9, dat het manna 's nachts neerdaalde met de dauw. Zo is Christus in de wereld gekomen terwijl het nacht was, en Hij kwam om licht en leven te brengen. De dauw spreekt altijd van hemelse zegen, van leven en lafenis (Gen. 27:39; Deut. 33:13,28; Ps. 133:3). Het manna zelf was fijn als de rijm, fijne ijskristallen die ontstaan als de dauw bevriest. Het leven van Christus in Zijn vernedering op aarde vertoonde geen oneffenheden, het was fijn, teer en schoon. De Vader vond in Hem Zijn welbehagen. In Psalm 78 wordt het manna ook het brood der engelen, of het brood der machtigen genoemd. De engelen hebben vol bewondering het leven van Christus op aarde gezien. Engelen bezongen Zijn geboorte, engelen dienden Hem in de woestijn, engelen waren getuige van Zijn opstanding en van Zijn hemelvaart. En zij zijn nog steeds begerig om een blik te werpen in de dingen die te maken hebben met het lijden van Christus en de heerlijkheden daarna (1 Petr. 1:11-12). Zouden wij het manna dan minachten?

De kleur van het manna was wit als korianderzaad (Ex. 16:31). Dit wijst op de volkomen reinheid en heiligheid van het leven van Christus. Hij openbaarde volmaakte liefde in een wereld vol zonde, maar tegelijkertijd bewaarde Hij een volstreekte afzondering van het kwaad dat in de wereld was. Zijn leven was ook een vruchtbaar leven, het droeg rijke vrucht voor God. Korianderzaad was een rond aromatisch zaad. Het leven van Christus was tot een liefelijke reuk voor God. Numeri 11:7 voegt eraan toe dat het manna er ook uitzag als 'balsemhars', en zo was ook het leven van Christus welriekend en kostbaar. Voor het natuurlijk oog bezat het echter weinig aantrekkelijks (vgl. Jes. 53:2). Het morrende volk gaf de voorkeur aan het voedsel van Egypte (Num. 11:5; 21:5).

De smaak van het manna was als die van een *honingkoek* (Ex. 16:31), als van oliegebak (Num. 11:8). In het land Kanaän was de honing overvloedig voorhanden – het was een land vloeiende van melk en

honing – maar God gaf Zijn volk in de woestijn al een voorsmaak daarvan. De honing is een beeld van de zoetheid van natuurlijke banden, die een gevaar kunnen zijn voor volkomen toewijding aan God (daarom werd de honing uit het spijsoffer geweerd). Maar tevens spreekt de honing van de zoetheid van gééstelijke banden, die het werk zijn van Gods Geest. Honing doet vermoeidheid wijken en sterkt in de strijd (vgl. 1 Sam. 14:27-29).

Het tweede kenmerk van de smaak was dat het manna deed denken aan *oliegebak*; en olie is in de Schrift altijd een beeld van de werking van Gods Geest. Deze werkzaamheid was in het leven van Christus uiteraard in rijke mate aanwezig. Hij was gezalfd en verzegeld met de Geest, Hij liet Zich leiden door de Geest, en Hij was dat Heilige dat door de Heilige Geest was verwekt (Luc. 1:35; 4:1; Joh. 6:27; Hand. 10:38). Het oliegebak waarvan sprake is in Numeri 11 doet trouwens wél denken aan het spijsoffer, dat met olie werd aangemaakt en bestreken (Lev. 2:4). Ook de hoeveelheid van het dagelijks manna kwam overeen met de grootte van het spijsoffer (vgl. Ex. 16:16,36 met Num. 28:5). Zowel het manna als het spijsoffer zijn typen van Christus. Hij is het ‘voedsel’ voor ons als pelgrims in de woestijn, en als priesters in het heiligdom. Maar Hij is ook de ‘spijs’ op het altaar voor de Here.

Zijn vlees eten en Zijn bloed drinken

Voeden wij ons zo door het geloof met het brood des levens? Is Christus in Zijn vernedering op aarde het Voorbeeld dat wij voor ogen houden? Laten wij er dan aan denken dat wij ons niet alleen hebben te voeden met de Heer als Degene die uit de hemel is neergedaald, maar ook met de Heer als Degene die is neergedaald *in de dood*. Elke goede gave en elk volmaakt geschenk daalt van boven neer, van de Vader der lichten (Jak. 1:16). Als dit woord van de Schrift reeds geldt voor de stoffelijke en geestelijke zegeningen die ons deel zijn, hoeveel te meer is het dan van toepassing op de onuitsprekelijke gave die de Vader ons heeft geschonken in Zijn geliefde Zoon?

Christus is van boven neergedaald, uit de hemel, om ons die dood waren in misdaden en zonden het leven te kunnen geven. Hij is het ware levensbrood. Ieder die zich met Hem voedt, krijgt deel aan het leven dat alleen in Hem te vinden is. Wie in Hem gelooft, ontvangt eeuwig leven. Maar als gelóvigen hebben wij voortdurend behoefte aan dit voedsel: het leven dat wij van God hebben ontvangen in de nieuwe geboorte wordt namelijk door dit levende brood onderhouden. Christus leeft in mij, zegt Paulus, en wat ik nu leef in het vlees, leef ik door het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij heeft overgegeven (Gal. 2:20). Christus *blijft* Degene die ons voor ogen moet staan, want alleen in voortdurende gemeenschap met Hem en in de kracht van de Heilige Geest kan het nieuwe leven zichtbaar worden. Dat is wat de Heer Jezus duidelijk maakt in het vervolg van Zijn rede in Johannes 6. Wij moeten ons met Hem 'voeden' als de Gestorvene en figuurlijk gesproken eten van Zijn lichaam en drinken van Zijn bloed, want Zijn vlees is ware spijs en Zijn bloed is ware drank (Joh. 6:51-55). Wij hebben Hem nodig als de Levende, de Gezonde van de Vader, maar ook als de *Gestorvene*. Alleen Zijn dood kon ons het leven schenken: het tarwegraan moest in de aarde vallen en sterven om vrucht te dragen en zich te kunnen vermenigvuldigen (Joh. 12:24).

De gemeenschap met Christus als de Gestorvene is niet alleen noodzakelijk om opnieuw geboren te kunnen worden, ze is ook vereist om het nieuwe leven te *onderhouden*: 'Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, blijft in Mij en Ik in hem' (Joh. 6:56). Zo kunnen wij verwerklijken dat wij *met Hem* zijn gestorven en opgestaan; zo kunnen wij ons identificeren met een gestorven Heiland en in een blijvende gemeenschap met Hem leven. Wij verblijven of 'wonen' dan in Hem en Hij in ons.

*'Jezus is het brood des levens,
uit de hemel neergedaald;
Hij schenkt aan de ziele voedsel,
waar geen and're spijs bij haalt'.*

8. De omgang om het altaar

*'Ik was mijn handen in onschuld, en maak de omgang om
Uw altaar, o HERE, terwijl ik luid een loflied doe horen,
en al Uw wonderen vertel.'*

Psalm 26:6-7

De noodzaak van het wasvat

Als de priesters altaardienst verrichtten of naar de tent der samenkomst kwamen om daar hun taken waar te nemen, moesten zij eerst bij het wasvat hun handen en voeten *met water* wassen (Ex. 30:17-21). Anders zouden zij sterven, zo groot was Gods heiligheid. Zo was er ook het voorschrift om *nuchter* de tent der samenkomst binnen te gaan en geen vreemd vuur voor het aangezicht des Heren te brengen (Lev. 10).

Een andere gelegenheid waarbij het 'wassen van de handen' wordt vermeld, vinden wij in Deuteronomium 21:1-9, bij de verzoening van een moord door een onbekende gepleegd. De oudsten van de dichtstbijzijnde stad moesten hun handen wassen boven het offerdier en zo hun onschuld betuigen ten opzichte van het bloed dat was vergoten. In de Psalmen komt de uitdrukking verder nog voor in Psalm 73:13, maar daar is het al louter *figuurlijk* bedoeld. In Psalm 26 kunnen wij natuurlijk in eerste instantie denken aan de beide voorwerpen in de voorhof: het wasvat en het koperen brandofferaltaar. Ze worden hier allebei aangeduid in vers 6.

Voor ons als gelovigen in de nieuwtestamentische bedeling geldt uiteraard de *zinnebeeldige* betekenis: wij wassen onze handen (en voeten) in het waterbad van Gods Woord (Ef. 5:26). Alleen zo

kunnen wij vrijmoedig tot God naderen om:

(a) altaardienst te verrichten bij het 'brandofferaltaar', dat wil zeggen dóór Christus onze offeranden van lof en dank aan God te brengen, en

(b) als priesters het hemelse heiligdom te betreden om daar 'reukwerk' te offeren en dienst te doen in de tegenwoordigheid van onze God en Vader.

De omgang om het brandofferaltaar

Nadat de offeraar het offerdier zelf had geslacht, moesten de priesters, de zonen van Aäron, het bloed brengen en dat sprenge*nd* rondom op het altaar. Wanneer het offer als vuuroffer moest worden verbrand, moesten de delen ervan worden geschikt op het hout dat op het vuur op het altaar lag (zie o.a. Lev. 1). Bij het verrichten van deze handelingen maakten de priesters dus reeds de *omgang* om het altaar. Maar ik neem aan dat Psalm 26 ziet op het in rook doen opgaan van het offer, waarbij de offeraar en de priester dat schouwspel van alle kanten vol bewondering gade sloegen en Gods lof bezongen. De acceptatie van de offeraar was immers afhankelij*k* van het tot as verteren van het offer (Ps. 20:4 SV).

Wanneer wij als aanbidders het werk en de Persoon van onze Heiland gedenken, dan maken wij figuurlijk gesproken ook de *omgang* om het altaar. Wij mogen Zijn verzoeningswerk van *alle* kanten bezien en Hem en onze God en Vader prijzen en verheerlijken:

(1) De 'omgang' begint bij de *noordzijde* van het altaar, want dat was de plaats waar de offerdieren werden geslacht (Lev. 1:11). De noordkant is wel vaker de kant van oordeel en toorn (denk aan de Assyriërs, die de roede van Gods toorn waren, en de koning van het noorden in het boek Daniël). Bij deze kant van het altaar kunnen wij dus denken aan het oordeel dat wij hadden verdiend, maar dat Christus plaatsvervangend voor ons heeft gedragen. Hij is voor ons gestorven, opdat de toorn van een heilig en rechtvaardig God ons niet meer zou treffen. God straft de zonden slechts éénmaal.

Christus is het Lam dat geslacht is voor onze zonden. Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften (1 Kor. 15:3).

(2) Van de noordzijde gaan wij naar de *oostzijde* van het altaar, waar de asbelt was (Lev. 1:16). Met de as moest zorgvuldig worden omgegaan (Lev. 6:10-11). Dit herinnert aan het wegnemen van het lichaam van Jezus en Zijn begrafenis door Jozef van Arimatea, die dat samen met Nikodemus deed (Joh. 19:38-42).

De oostzijde, bij de ingang van de tabernakel, was echter *ook* de plaats waar de zon opging (Num. 2:3; 3:38). Dit spreekt van Christus' *opstanding* uit de doden en profetisch gezien ook van Zijn verschijning in heerlijkheid. De dag zal aanbreken en de Zon der gerechtigheid zal opgaan (Mal. 4:2). De heerlijkheid des Heren zal terugkeren door de poort die naar het oosten gericht is (Ezech. 43:4). Begrafenis en opstanding horen bij elkaar. Dat is de les van de oostzijde van het altaar. Christus is begraven *en* ten derden dage opgewekt, naar de Schriften (1 Kor. 15:4).

(3) Dan volgt de *zuidzijde*, d.i. de plaats van zegen ten gevolge van het volbrachte verlossingswerk. Isaak woonde in het Zuiderland en werd daar door God gezegend (Gen. 24:62; 25:11). Wij zijn als christenen nu gezegend met alle geestelijke zegening in de hemelse gewesten (Ef. 1:3). Wij hebben echter in de praktijk van het leven zowel de koude noordenwind van de beproeving als de warme zuidenwind van voorspoed en zegen nodig, om vrucht te kunnen dragen voor God en een welriekende balsemgeur te kunnen verspreiden (vgl. Hoogl. 4:16).

(4) De omgang om het altaar eindigt bij de *westzijde*, d.i. de plaats waar de zon óndergaat. Psalm 72 bevat enkele verwijzingen naar dit laatste punt. Men zal de Vredevorst eren, 'zolang de zon er is' (vs. 5). Het dalen van de zon in het westen is profetisch gezien het einde van het Vrederijk, wanneer Christus het Koninkrijk overgeeft aan God de Vader (vgl. 1 Kor. 15:24). Verder zullen 'de koningen van Tarsis en de kustlanden' komen om hun geschenken aan te bieden (vs. 10). Dat zijn de volken uit het westen (zie Gen. 10:4-5).

Samen met de andere volken die gespaard zijn, zullen zij optrekken naar Jeruzalem om daar de Vredevorst te huldigen (Zach. 14:16-17).

Zó uitgestrekt zijn de gevolgen van het werk op het kruis van Golgota:

- (a) de zegen reikt tot de einden der aarde,
- (b) tot alle volken,
- (c) en wel tot in de verre toekomst (vgl. ook Ps. 22:28vv).

Wanneer wij staan bij de *westzijde* van het altaar is er dan ook alle reden om luid een loflied te doen horen en al Gods wonderen te vertellen.

9. Over een rivier en een stad

Gedachten over de stad van God en over
het Nieuwe Jeruzalem

'De beekjes der rivier zullen verblijden de stad Gods.'

Psalm 46:5

'(...) de rivier Gods is vol water.'

Psalm 65:10

De rivier van God

Zonder water kunnen wij niet leven, want het is een van de eerste levensbehoeften. In het Midden-Oosten beseft men dat beter dan wij in onze westerse landen dat doen. In bijbelse tijden had men geen waterleiding zoals wij die hebben in onze steden en dorpen. Men was voor de watervoorziening aangewezen op rivieren en bronnen, en dikwijls waren de steden gesitueerd in de nabijheid daarvan.

Maar het gaat in de psalmverzen die het motto zijn van dit artikel, om een heel bijzondere rivier en ook om een heel bijzondere stad: Jeruzalem, de stad van God Zelf, de stad van de grote Koning (Matt. 5:35). De stad droeg deze naam, omdat de Here God er Zelf woonde en heerste. Hij woonde daar in de tempel, en Hij regeerde er door middel van de door Hem gegeven koningen en profeten. God zorgde ook in praktische zin voor Zijn volk en Hij voorzag in hun behoeften, zoals in de noodzaak van water. Er was een rivier, en haar stromen (of: beken) verheugden de stad Gods.

Het is natuurlijk de vraag welke stromen of waterbekken daarmee bedoeld worden. God zorgde voor het water dat nodig was voor de stad waar Hij Zijn woonplaats had. Er waren diverse bronnen die de stad van water voorzagen, zoals de bron Rogel en de bron Gichon (1 Kon. 1). Mogelijk zijn deze psalmverzen niet direct letterlijk bedoeld, want Jeruzalem lag niet aan een rivier. Het kan meer symbolisch bedoeld zijn en dan wordt er een vorm van beeldspraak gehanteerd die wel vaker voorkomt in de psalmen. Het gaat om een rivier met een profetische en geestelijke betekenis, nl. de rivier *van God*, de beek *van God*, en die is altijd vol water (Ps. 65:10). Dat betekent: er is bij God een volheid van zegen te vinden en Hij deelt die met milde hand uit aan Zijn volk. Hij is de Bron van leven en verkwikking. Hij lest onze dorst, en Hij drenkt ons met het water des levens.

Profetische betekenis

Profetisch gezien valt bij de rivier van God vooral te denken aan de tempelbeek, die in het Vrederijk zal stromen vanuit het heiligdom (Ezech. 47:1-12). Het laatste bijbelboek schetst een soortgelijk beeld. Johannes op Patmos ziet in zijn laatste visioen een rivier van levenswater, blinkend als kristal, die stroomt vanuit de troon van God en van het Lam in het Nieuwe Jeruzalem (Openb. 22:1-2). Het levenswater (een beeld van de levendmakende Geest, vgl. Joh. 7:37-39) noemt Johannes daar in één adem met de boom van het leven (een type van Christus Zelf, vgl. Ps. 1:3).

In feite voert dit ons terug naar het begin van de Bijbel, want in Genesis 2 en 3 vinden wij de paradijsrivier en de boom des levens. De rijke voorzieningen die God had getroffen voor de eerste mens, maar die Adam en Eva door hun zonde hadden verbeurd, worden de verlost zondaar nu om niet geschonken. En dat op een veel hóger niveau, want het gaat in de Openbaring van Johannes om de definitieve vervulling van de beelden uit Genesis. De typen vinden hun belichaming in de Persoon van Christus en in de gave van de Heilige Geest. Zo wordt Gods oorspronkelijke scheppingsplan tot

vervulling en voltooiing gebracht door de verlossing in Christus, zodat God daadwerkelijk kan wonen bij de mensen. Hiermee doe ik niets af van de historische werkelijkheid van Genesis 1 tot 11. De gebeurtenissen in deze hoofdstukken hebben echter een diepe geestelijke en profetische betekenis. Dat geldt zowel voor het begrip 'rivier' als voor het begrip 'stad' in de Schrift. Kaïn werd de eerste stedenbouwer, nadat hij was weggegaan van het aangezicht des Heren, en hij noemde die stad naar zijn zoon Henoch (Gen. 4:17).

De stad van God

Die stad was echter niet de stad van God, de stad van de grote Koning. De stad van God staat tegenover de stad van de gevallen mens. De stad van God – Jeruzalem, de stad van de vrede – kwam pas op Gods tijd. Koning David regeerde daar bij de gratie van God, en Salomo bouwde daar de tempel als de woonplaats van God. Gods heerlijkheid vervulde het tempelhuis. Door Israëls falen werden stad en tempel na verloop van enkele eeuwen echter prijsgegeven aan vijandige machten; toen braken 'de tijden der volken' aan (Luc. 21:24). Maar in de eindtijd zal God een keer brengen in het lot van Zijn volk en opnieuw Zijn troon te Jeruzalem vestigen.

Daarover spreekt Psalm 46 in profetische bewoordingen. Het gaat hier om de eindstrijd met de vijanden van God en van Zijn volk Israël. Alle volken zullen tegen Jeruzalem ten strijde trekken (vgl. Zach. 12 en 14). Maar doordat God in haar midden is, zal zij niet wankelen in de stormen van de eindtijd. God zal haar helpen bij het aanbreken van *de morgen*, d.i. de nieuwe dag van Christus' heerschappij (Ps. 46:6).

De Gemeente van God heeft echter een hemelse toekomst. Het herstelde Jeruzalem op aarde zal de satellietstad zijn van het *hemelse* Jeruzalem, de stad van de levende God, waarvan God Zelf de ontwerper en bouwmeester is (Hebr. 11:10). Die lichtstad, de eigenlijke hoofdstad van het komende Vrederijk met daarin de troon van

God en van het Lam, zal neerdalen uit de hemel en als een hemellichaam boven de aarde blijven zweven (het is een kubus van meer dan 2000 km). Johannes ziet het Nieuwe Jeruzalem neerdalen van God, gereed als een bruid die voor haar man versierd is. Zij is de vrouw van het Lam. Ja, God zal wonen bij de mensen. Dat is het profetische perspectief dat de Bijbel ons biedt, en dit vergezicht zal in het duizendjarig rijk en later in de eeuwige toestand volledig worden vervuld. God woonde te midden van Zijn volk Israël, en Hij woont nu in de Gemeente als een geestelijk huis. Straks zal Hij in het Nieuwe Jeruzalem wonen bij *de mensen*, dat wil zeggen: bij de verlostte mensheid op de nieuwe aarde. Het onderscheid tussen Israël en de volkerenwereld zal in de eeuwige toestand verdwenen zijn (Openb. 21:3).

Het is altijd Gods wens geweest bij Zijn volk te wonen, en daartoe verlost Hij het steeds uit de macht van de tegenstander. Dat geldt ook voor ons als christenen, die mogen weten gekocht en betaald te zijn met het bloed van Christus. Wij zijn Gods eigendom, en wij zijn tot Hem gebracht om voor altijd bij Hem te wonen en Hem groot te maken. Zo voorziet Hij in al onze behoeften. Er is *ook nu* een rivier, vol van water, vol van vrede, vol van vreugde, waaruit wij mogen putten. Die rivier verheugt de stad van God: dat is in de huidige tijd van de genade de Gemeente van de levende God, het geheel van alle ware gelovigen (Matt. 5:14; 1 Tim. 3:15).

Hebt u nog dorst? Innerlijke dorst, dorst naar God? Ga dan naar Christus en drink! Het levende water wordt u nog steeds aangeboden om niet. U moet echter wel tot Hem komen en drinken (Joh. 7:37-39). Hij wil u het nieuwe leven geven en de inwoning van Zijn Geest, zodat uw dorst wordt gelest en er stromen van levend water uit uw binnenste zullen vloeien.

*U bent de Bron van liefde en zegen,
die in het heiligdom ontspringt;
zalig is hij die op zijn wegen,
ja, eeuwig van Uw volheid drinkt.*

10. Overwinning over de macht van de boze

'Geen onheil zal u treffen, en geen plaag zal uw tent naderen; want Hij zal aangaande u zijn engelen gebieden, dat zij u behoeden op al uw wegen; op de handen zullen zij u dragen, opdat gij uw voet niet aan een steen stoot. Op leeuw en adder zult gij treden, jonge leeuw en slang zult gij vertrappen'.

Psalm 91:10-13

De nieuwtestamentische vervulling van Psalm 91

Is deze Messiaanse psalm vervuld tijdens Christus' leven op aarde, of is er nog een toekomstige vervulling? De eindvervulling van deze psalm zal pas plaatsvinden in het komende Vrederijk, wanneer de totale overwinning van de Heer over de macht van de boze zal zijn behaald, maar er is tevens (1) een nieuwtestamentische toepassing op Christus Zelf bij de verzoeking in de woestijn, en (2) op het werk van Zijn gezanten in hun confrontatie met de tegenstander (zie resp. Luc. 4:10-11 en 10:19).

In Psalm 90 zien wij de eerste mens in al zijn vergankelijkheid, onderworpen als hij is aan de rechtvaardige toorn van God. De ervaringen van Mozes met het volk Israël in de woestijn in het boek Numeri vormen hiervan een duidelijke illustratie. Toch blijft de **HERE** God de Toevlucht van Zijn volk en leeft er het verlangen naar de nieuwe dag, waarin Gods heil en Zijn heerlijkheid ten volle openbaar zullen worden. Psalm 91 toont ons vervolgens de tweede Mens, de Zoon van de Allerhoogste, die als Mens op aarde bij God Zijn toevlucht zoekt. In en door Hem zal het heil voor de mens en voor het volk Israël worden gerealiseerd. Wat Gods wegen met de

aarde betreft, leidt dit ten slotte tot de rust van het komende Vrederijk, de rust die in Psalm 92 – een lied voor de sabbatdag – wordt bezongen.

De tweede Mens is volkomen afhankelijk van Zijn Zender. Hij is gezeten in de schuilplaats van de Allerhoogste, en Hij vernacht in de schaduw van de Almachtige. Hij vertrouwt op Gods bescherming in de confrontatie met de verderfelijke en dodelijke macht van de vijand, die rondgaat als een brullende leeuw (1 Petr. 5:8), maar die ook vanaf het begin zijn verleidende werk doet als de oude slang (Gen. 3; Ps. 91:13).

De confrontatie tussen Christus en de tegenstander kent drie fasen:

(1) Bij de verzoeking in de woestijn wordt de tweede Mens getest op Zijn afhankelijkheid van God de Vader. Zijn toewijding blijkt volkomen te zijn (in tegenstelling tot die van Adam), en de satan moet van Hem wijken voor een tijd. De engelen komen bij Hem en dienen Hem (Ps. 91:11-12; Matt. 4:11). Ondertussen berooft Christus de sterke tegenstander van zijn goederen en drijft Hij de demonen uit door de Geest van God (Matt. 12:22-32).

(2) In de hof van Getsemane en bij het kruis is er een hernieuwde aanval van de satan, die al zijn machten mobiliseert om Christus ten val te brengen. Het is het uur van de gevallen mens en tevens van de geestelijke machten van de duisternis (Luc. 22:53). De satan vermorzelt Hem de hiel en Zijn aardse loopbaan wordt beëindigd op het kruis. Maar tegelijkertijd vermorzelt Christus de kop van de slang en doet Hij door Zijn dood te niet hem die de macht over de dood had, dat is de duivel (Gen. 3:15; Hebr. 2:14). Christus heeft de overheden en de machten ontwapend en openlijk tentoongesteld en door het kruis over hen getriomfeerd (Kol. 2:15).

(3) De eindoverwinning zal echter plaatshebben wanneer de satan uit de hemel zal worden geworpen, daarna gebonden in de afgrond zal worden geworpen aan het begin van het duizendjarig Vrederijk, en na afloop daarvan uiteindelijk zal worden geworpen in de poel van vuur en zwavel (Openb. 12:7vv; 20:1-3; 20:10).

Op grond van Christus' overwinning op het kruis delen wij als Zijn volgelingen nu reeds in Zijn triomf over de macht van de vijand. De sterke Held heeft medestrijders. Wij kunnen de tegenstander overwinnen krachtens het bloed van het Lam, dat ons beveiligt en waarachter wij mogen schuilen (vgl. Ex. 12 en Openb. 12:11). Hier komen wij tot de geestelijke toepassing van Psalm 91:13 in de huidige bedeling: *'Op leeuw en adder zult gij treden, jonge leeuw en slang zult gij vertrappen'*. In het conflict met de boze hebben wij eveneens te maken met deze beide manieren waarop hij zich manifesteert: (1) zijn macht als een brullende leeuw, en (2) zijn listen als de oude slang.

De Heer wil ook ons tot overwinnaars maken in de geestelijke strijd (Ef. 6). Zijn belofte is daarom dat de God van de vrede de satan spoedig zal *verpletteren* onder onze voeten (Rom. 16:20). Bij de wederkomst van Christus zal dat allemaal volle realiteit worden. Bij de uitzending van de zeventig zien wij ook reeds tijdens het leven van de Heer op aarde een profetische voorvervulling ervan (zie Luc. 10:17-20).

11. Geteld, geteld, gewogen en verdeeld

'Dit is het schrift, dat geschreven is: Mene, mene, tekel ufarsín.

Dit is de uitlegging van de woorden:

Mene: God heeft uw koningschap geteld en er een einde aan gemaakt;

Tekel: gij zijt in de weegschaal gewogen en te licht bevonden;

Peres: uw koninkrijk is gebroken en aan de Meden en Perzen gegeven'.

Daniël 5:25-28

Het teken aan de wand

Het laatste uur van het Babylonische wereldrijk had geslagen. Maar er werd feest gevierd en men dronk daarbij uit het gouden gerei dat uit de tempel, het huis Gods te Jeruzalem, was weggevoerd. Het was een groot feest, voor wel duizend man: koning Belsassar en al zijn machthebbers. Terwijl men wijn dronk, roemde men de goden van goud en zilver, koper, ijzer, hout en steen (Dan. 5:1-4). Toen verscheen er op een goed zichtbare plek op de wand van het paleis – verlicht door een kandelaar – de rug van een mensenhand, die aan het schrijven was. De vingers schreven vier betekenisvolle woorden in het Aramees: Mene, mene, tekel, upharsín (peres).

Diep geschrokken riep de koning al de wijzen van Babel erbij om het geheimzinnige schrift te ontcijferen en de uitlegging ervan te kennen te geven. Wie het raadsel kon oplossen, zou een vorstelijke beloning krijgen en als de *derde* in het koninkrijk heersen (de *eerste* in het rijk was Nabonidus, de vader van Belsassar; de *tweede* was Belsassar zelf, die zijn niet aanwezige vader verving). Maar de wijzen konden het schrift niet lezen of uitleggen. Volgens de Talmoed

waren de letters niet achter elkaar, maar van boven naar onder geschreven. Waarschijnlijker is dat het schrift alleen uit medeklinkers bestond. Dan was er het volgende te lezen: *mn, mn, tkl, prs*. Dit kon men mogelijk duiden als gewichtseenheden, die tevens een bepaalde geldwaarde aangaven (mine, mine, sjekel en halve mine). Maar het bleef een groot raadsel voor de geleerden, die het wilden ontcijferen. Het was toch onzin om *geld* te gaan tellen?

Toen verscheen de koningin-moeder op het toneel en zij liet Daniël erbij halen, die destijds door Nebukadnessar tot hoofd van alle wijzen was aangesteld. Daniël wilde geen geschenken aannemen en hij ambieerde ook geen eervolle positie in het koninkrijk. Hij zocht alleen Gods eer en verscheen daarom voor koning Belsassar als de profeet van God, de Allerhoogste, de Heer des hemels, de God in wiens hand de adem van al Zijn schepselen is en die al hun paden beschikt. Gods eer was door de koning en door de feestende menigte geschonden, doordat het heilige gerei uit Zijn tempel niet was gebruikt om Hem als de levende en waarachtige God te dienen maar om *de afgoden te prijzen*. Maar Hij regeert en daarom had Hij vanuit de hemel de rug van een hand gezonden om een *oordeelsboodschap* te laten optekenen (dit was met recht voor hem 'een teken aan de wand').

Mene

Het centrale woord van deze boodschap was 'Mene', d.i. *geteld*. God had de duur en het einde van het koningschap van Belsassar bepaald. Dat dit een onwrikbaar besluit was, werd aangegeven door de herhaling van het woord ('Mene, mene'). In zijn uitleg gaat Daniël echter nog verder en geeft hij de ernst van de situatie aan (vgl. voor de bijbelse betekenis van het woord 'tellen' ook Lev. 15:13,28 en 23:16). De dagen van de koning waren werkelijk geteld. God had in feite reeds een einde aan zijn koningschap gemaakt. Nog in dezelfde nacht werd Belsassar, de koning der Chaldeeën, gedood (Dan. 5:30).

Tekel

Gouden munten werden ook gewogen vóórdát ze in omloop werden genomen. Hiernaar verwijst het tweede woord 'Tekel', d.i. *gewogen*. Als een munt het vereiste gewicht niet haalde, was er sprake van een vervalsing. Daniël knoopte hierbij aan in zijn uitleg en hij stelde dat God de koning had 'gewogen in de weegschaal'. Dat wil zeggen dat God de koning in Zijn rechtvaardige regering van alle dingen had getoetst en *beoordeeld*. Zijn handel en wandel waren door God *gewogen*, zoals Hij dat trouwens bij alle mensen doet (vgl. Gen. 18:25; 1 Sam. 2:3; Job 31:6; Ps. 62:10). De profeet voegde echter nog iets eraan toe, en wel wat het *resultaat* van dit wegen in Gods weegschaal was geweest: God had de koning te licht bevonden. Het Aramese woord voor 'gewogen' vertoont overeenkomst met de uitdrukking 'te licht bevonden'. Belsassar viel door de mand: hij was om zo te zeggen een *vervalsing* en kon niet langer als koning functioneren.

Ufarsín

Het laatste woord van het schrift was 'Ufarsín', d.i. *verdeeld*. Dit kan ook worden gelezen als 'Peres', dat niet zoveel verschilt van de naam 'Perzen'. Vergelijk de spelling van het woord in andere vertalingen (o.a. SV), waar wij het lezen als 'Upharsin' (en 'Pharsin' is het meervoud van 'Peres'). Het eens zo glorieuze rijk van de Babyloniërs zou dus in Gods rechtvaardige regering worden *verdeeld*. En volgens de uitleg van Daniël zou dat niet alleen onder de Perzen gebeuren, maar onder de Meden en de Perzen: '(...) uw koninkrijk is gebroken en aan de Meden en Perzen gegeven' (Dan. 5:28).

Dat is niet zonder reden. In het begin waren beide volken even sterk. De Meden en de Perzen vormden samen de twee armen en de borst van zilver uit het beeld van Daniël 2, dat de vier wereldrijken voorstelt. De eerste koning van het Medo-Perzische rijk was inderdaad Darius, de Meder (Dan. 6:1), maar later domineerden

de Perzen. Het tweede dier uit het droomgezicht van Daniël 7 wordt beschreven als een beer, die zich 'op de ene zijde' oprichtte (Dan. 7:5). Daarom kregen de *Perzen* de nadruk in dit schrift dat door God was gezonden.

Maar het is ook voor ons als gelovigen belangrijk te bedenken:

- (1) dat God onze dagen *telt*,
- (2) dat Hij ons *weegt* in Zijn weegschaal,
- (3) en dat alles wat wij hebben – bezit, eer en aanzien – slechts tijdelijke zegeningen zijn die Hij *toedeelt* aan wie Hij wil.

12. Open vensters in de richting van Jeruzalem

'Nu had hij in zijn bovenvertrek open vensters aan de kant van Jeruzalem; en driemaal daags boog hij zich neer op zijn knieën en bad en loofde zijn God'.

Daniël 6:11

De tijden van de volken

Daniël leefde als balling in Babel, ver van Jeruzalem, de stad van de God van zijn voorouders. Er had een grote wending plaatsgehad in de geschiedenis van Gods volk na de val van Jeruzalem en haar verovering door Nebukadnessar, de koning van Babel. Jeruzalem, de uitverkoren stad, was niet langer de zetel van Gods regering op aarde. Het volk Israël was Lo-Ammi geworden, d.i. 'Niet-Mijn-volk'. God kon het niet langer erkennen als de natie waarmee Hij was verbonden, en te midden waarvan Hij Zijn rechtvaardige regering op aarde uitoefende.

In het boek Daniël vinden wij God als de God van de hemel, omdat Hij Zich om zo te zeggen van Zijn troon op aarde had teruggetrokken in de hemel. Hij had het bestuur in de handen van een nieuwe heerser gelegd, Nebukadnessar, die absolute heerschappij uitoefende over mens en dier (Dan. 2:37-38). God had Zijn eigen volk en stad in de handen van deze wereldheerser gegeven (Dan. 1:1-2), en daarmee een geheel nieuw tijdperk ingeluid, nl. dat van de 'tijden van de volken' (Luc. 21:24). Deze periode waarin niet *Israël* maar *de volken* prominent zijn, duurt voort tot de wederkomst van Christus en de vestiging van Zijn rijk.

Na afloop van de geschiedenis van de wereldrijken zal de God des hemels een eeuwig Koninkrijk oprichten, het Koninkrijk van de Zoon des mensen (Dan. 2:44-45; 7:13-14). Dan zal Israël weer worden hersteld als Gods volk en zal Jeruzalem opnieuw het centrum van de wereldheerschappij zijn. Wij kunnen een lijn trekken van Adam, de eerste machthebber op aarde (Gen. 1:28), via David en Salomo die zetelden op de troon des Heren te Jeruzalem (1 Kron. 29:23), naar *Christus*, de ware Vredevorst aan Wie alle dingen in hemel en op aarde zullen worden onderworpen (Ps. 8:7; 1 Kor. 15:24-27).

De Christusregering zal een einde maken aan de heerschappij van de volken, die evenzeer hebben gefaald als Israël en de ware God ook de rug hebben toegekeerd. Christus, de Steen van Daniël 2 en de Mensenzoon van Daniël 7, is het tegenbeeld van Nebukadnessar, het hoofd van de volken, die het morele recht op de wereldheerschappij al gauw verbeurde. Als Zijn rijk komt, dan verschijnen eindelijk gerechtigheid en vrede.

Daniël en zijn vrienden als voorbeelden voor ons

Het boek Daniël is echter niet alleen belangwekkend doordat het ons het verloop van de wereldgeschiedenis tekent. In samenhang met, en ook vaak in *contrast* tot de geschiedenis van de wereldrijken toont het ons de lotgevallen van het overblijfsel van Gods volk, dat hier wordt voorgesteld in de persoon van Daniël zelf en zijn drie vrienden. Dat maakt dit boek zo interessant, omdat wij in deze getrouwe rest van het volk ook een beeld kunnen zien van een bijbelgetrouwe rest te midden van een falende christenheid.

Het boek Daniël bevat dan ook vele actuele lessen voor onszelf. Het is immers nu de tijd dat het oordeel begint bij het huis van God (1 Petr. 4:17). Zoals destijds het ontrouwe Israël werd terzijde-gesteld, zo staat nu het oordeel over de christenheid voor de deur. Wij leven in een ernstige tijd, waarin God zoekt naar een overblijfsel dat vasthoudt aan Zijn Woord, een overblijfsel dat gehecht is aan de plaats waar God Zijn naam heeft doen wonen (vgl. Openb. 3:8).

Zoals Jeruzalem, de stad van de grote Koning, steeds een belangrijke rol bleef spelen in het leven van Daniël, zo dienen wij grote waarde te hechten aan het hémelse Jeruzalem, d.i. de Gemeente van de levende God als de draagster van goddelijk licht hier op aarde (Matt. 5:14; 1 Tim. 3:15; Hebr. 12:22; Openb. 21:9vv.). Daniël had open vensters aan de kant van, of in de richting van de stad Jeruzalem. Als hij bad (hij deed dat driemaal per dag), dan was zijn oog gericht op de stad van zijn voorouders. Zijn hart was op de plaats waar God eens Zijn naam had doen wonen, de stad van God, die nu veranderd was in een puinhoop. In Daniël 9 zien wij dat hij in zijn gebeden heeft gepleit voor de heilige stad, en daarbij rekening heeft gehouden met het profetische Woord (Dan. 9:2). Daarom verkreeg hij ook inzicht in het toekomstige herstel van Jeruzalem, zoals wij zien in de bekende profetie over de zeventig jaarweken (Dan. 9:24-27).

Wie overwint

Welnu, dit is precies wat onze houding zou moeten zijn ten aanzien van de Gemeente als de huidige woonplaats van God in de Geest. Denken wij aan haar welzijn? Gaan haar belangen ons ter harte? Hebben wij ons oog gericht op de Gemeente zoals die is naar Gods gedachten, en dat ondanks al het menselijk falen waardoor zoveel mooie dingen in puinhopen zijn veranderd? Als dat zo is, en als wij evenals Daniël bidden en pleiten voor de stad en voor het volk van God, dan zal God ons ook een prachtig vergezicht geven ten aanzien van de toekomst van Zijn stad. Dan mogen wij met het oog van het geloof uitzien naar het *nieuwe, hemelse Jeruzalem*, dat straks in stralende schoonheid zal neerdalen van God uit de hemel.

Het profetische Woord is ook nu nog zeker en vast (2 Petr. 1:19). Gods plannen falen niet en Zijn besluiten ten aanzien van de Gemeente, die zo nauw verbonden is met Hemzelf en met de Zoon van Zijn liefde, zullen op glorieuze wijze in vervulling gaan. Het geloof mag daarop bouwen, het heeft voortdurend 'open vensters' in de richting van de heilige hemelstad.

Ondertussen zullen wij ernaar streven om in elk opzicht vast te houden aan Gods Woord. Het zal onze wens zijn te midden van alle verval en afval van het geloof te horen bij de overwinnaars, die luisteren naar wat de Geest zegt tot de gemeenten. Wij zullen de kenmerken tentoonspreiden van een trouw overblijfsel, dat de waarheid van de Gemeente als de tempel en de stad van God, de bruid en het lichaam van Christus, zal trachten te verwerkelijken.

In Daniël zien wij iemand die te midden van een godvijandige omgeving inzicht ontving in Gods gedachten. Wij leven ook als vreemdelingen in een wereld waar afgodendienst hoogtij viert. Wij zijn omringd door een 'christelijk Babylon', waarin de dienst van God regelmatig vermengd wordt met die van de afgoden (vgl. Dan. 5:3-4). Toch mogen wij als gelovigen Gods gedachten kennen, zowel ten aanzien van de toekomst van de wereld als van de christenheid. In de brieven van het Nieuwe Testament en in de Openbaring worden ons de dingen onthuld die spoedig moeten gebeuren. Deze kennis van Gods Woord, het verstaan van Zijn gedachten, is een belangrijk middel om bestand te zijn tegen de negatieve invloeden van onze omgeving. Daardoor zullen wij ons als 'verstandigen' kunnen gedragen; men zal erkennen dat de Geest van God in ons woont en dat verlichting, verstand en wijsheid in ons gevonden worden (vgl. Dan. 5:14; 11:33).

Daniël en zijn vrienden als overwinnaars

De bewaring en de innerlijke verlichting van het overblijfsel van Gods volk te midden van een afgodische omgeving is een belangrijk onderwerp in het boek Daniël. De naam van deze profeet betekent: 'God is Rechter'. God neemt het op voor Zijn volk en Hij verschaft het recht. Hij draagt het door de moeilijkheden heen en schenkt het de hulp van Zijn Geest.

In *Daniël 1* zien wij de beslistheid van Daniël en zijn vrienden om zich niet te verontreinigen met de spijs en drank van de koning, die was gewijd aan de afgoden. God beloofde hun trouw en zegende

hen naar lichaam en ziel. Hun wijsheid en kennis bleek die van alle anderen aan het hof ver te overtreffen.

Daniël 2 tekent de wereldrijken in de vorm van een groot beeld met de gedaante van een mens. Nebukadnessar en zijn rijk worden voorgesteld door het gouden hoofd. Dit indrukwekkende statenbeeld met de figuur van een mens laat de wereldmachten zien in hun betrekking tot God en in hun verantwoordelijkheid ten opzichte van Hem; de mens is immers een *verantwoordelijk* schepsel. God Zelf had Nebukadnessar alle macht geschonken en Hij kon hem hiervoor ook ter verantwoording roepen (Dan. 2:37-38).

In *Daniël 3* zien wij dat Nebukadnessar *zélf* een gouden beeld maakte om zijn macht te consolideren en zijn onderdanen ook in godsdienstig opzicht aan zich te binden. Hij misbruikte dus de macht die God hem had geschonken en viel ten prooi aan de afgodendienst. Hij keerde de ware God de rug toe en maakte zelf een god, voor wie al zijn onderdanen moesten knielen. In *Daniël 2* werden Daniël en zijn metgezellen bewaard doordat God de profeet inzicht gaf in de loop van de wereldgeschiedenis. In *Daniël 3* werden de vrienden van Daniël door Gods macht verlost uit de brandende oven. Hun beslistheid om niet te buigen voor enige afgod werd ernstig op de proef gesteld, maar God hielp hen en gaf uitredding. De Zoon van God was met hen en Hij verbrak hun boeien: 'In al hun benauwdheid was ook Hij benauwd, en de Engel Zijns aangezichts heeft hen gered' (Jes. 63:9).

Daniël 4 heeft betrekking op Nebukadnessar zelf, zijn hoogmoed en daaropvolgende waanzin, maar ook zijn uiteindelijke erkenning van de Allerhoogste. De mens die zich van God afwendt, wordt gelijk aan een *dier* dat niet in een redelijke betrekking tot God staat. In dit hoofdstuk treedt Daniël op als raadgever van de koning en roept hij hem op tot bekering (Dan. 4:27).

In *Daniël 5* is het optreden van de profeet strenger en kondigt hij zonder meer het oordeel aan. De vorm van ongerechtigheid die wij in dit hoofdstuk vinden, is ernstiger dan die van *Daniël 4*.

Daar was het menselijke hoogmoed, menselijke zelfverheffing die met God geen rekening hield. Hier wordt Gods heilige naam *gesmaad*, doordat het gouden en zilveren gerei uit de tempel wordt misbruikt om de afgoden te vereren (Dan. 5:2-4).

Daniël 6 tekent het absolute dieptepunt van deze ontwikkeling, want hier wordt alle godsdienst afgeschaft en vervangen door de verering van een mens. Het bevel werd uitgevaardigd dat men niemand meer mocht aanroepen behalve de koning (Dan. 6:8). Daniël volhardde echter in de dienst van de ware en levende God; men vond hem biddende en smekende tot zijn God.

Wat een contrast was er tussen deze trouwe man, die zich bewust was van zijn volkomen afhankelijkheid van God, met al de ongerechtigheid die hem omringde:

- het kwaad van de mens die een afgodsbeeld voor zichzelf oprichtte (Dan. 3);
- en van de mens die *zichzelf* verheerlijkte (Dan. 4);
- de boosheid van de mens die de dienst van de ware God *vermengde* met die van de afgoden en *Hem* daardoor verachtte (Dan. 5);
- de aanmatiging van de mens die *zichzelf* ten slotte openlijk in de plaats van *God* stelde (Dan. 6).

Maar de trouwe bidder werd uit de leeuwenkuil verlost, want God eert degenen die Hem eren (vgl. 1 Sam. 2:30). Laten wij dit voorbeeld van Daniël en zijn vrienden ter harte nemen, zodat wij ons bewust zijn van onze afhankelijkheid van God en onze 'vensters' naar boven toe open blijven; en dat in een wereld die nog steeds het stempel draagt van de ongerechtigheid en afgoderij die het boek Daniël zo treffend schetst, die spoedig haar definitieve dieptepunt zal bereiken in het grote Babylon en het machtsgebied van het beest uit Openbaring 13 en 17.

13. Van Babel naar Jeruzalem

‘Op de eerste van de eerste maand namelijk was hij de tocht uit Babel begonnen, en op de eerste van de vijfde maand kwam hij te Jeruzalem aan, daar de goede hand van zijn God over hem was, want Ezra had er zijn hart op gezet om de wet des HEREN te onderzoeken en haar te volbrengen, en om in Israël inzetting en verordening te onderwijzen’.

Ezra 7:9-10

Een nieuw begin

Wij kunnen ons spiegelen aan Ezra, de priester-schriftgeleerde uit de vijfde eeuw v. Chr., die het nieuwe jaar niet alleen met goede voornemens begon, maar ze op de eerste dag van de eerste maand direct al in praktijk bracht. Op die dag begon hij namelijk met de uitvoering van zijn reisplannen, samen met een grote delegatie van priesters en Levieten, om vanuit het afgodische Babel op te trekken naar Jeruzalem, naar de stad en het huis van de God van Israël.

Het was een nieuw begin, niet alleen voor Ezra, maar voor het hele overblijfsel van het volk. Deze reis, deze opgang van Babel naar Jeruzalem, begon ook op *de eerste dag van de eerste maand*. Het was echt een keerpunt, het begin van een nieuwe episode in de geschiedenis van Gods volk. Deze tijdsaanduiding komt nog een paar keer voor. In Genesis 8:13 is dit de dag waarop de wateren van de grote vloed opdroogden, in Exodus 40:2 de dag waarop de tabernakel werd opgericht, en in 2 Kronieken 29:17 begon men op die dag met de heiliging van de tempel. Telkens een prachtig nieuw begin van het jaar, een begin met God! Hoe is dat met ons?

Het principe van afzondering van Babel en de terugkeer daaruit, is de hele Bijbel door te vinden. Wij zien het vanaf de roeping van

Abram uit Ur der Chaldeeën (Gen. 11 en 12), tot en met de oproep van Openbaring 18: 'Gaat uit van haar, Mijn volk'. Het uitgaan uit dat wat niet naar Gods gedachten is, is het *negatieve* aspect. Afzondering tot en terugkeer naar God en Zijn Woord, is het *positieve* aspect. In de tijd van Ezra en Nehemia hield dat in: het optrekken naar het Beloofde Land en naar Jeruzalem als het door God gegeven centrum van de eredienst. Op de eerste van de vijfde maand kwam Ezra te Jeruzalem aan, en kon hij een begin maken met zijn werk om in Israël inzetting en verordening te onderwijzen en het volk terug te voeren tot het Woord van God. Dit principe geldt ook voor nieuwtestamentische gelovigen; alleen moeten wij het gééstelijk toepassen. Het gaat om een geestelijk herstel, een terugkeer naar Gods gedachten. Meestal zal dit niet zonder gemeentelijke consequenties blijven. Luther sprak over de Babylonische gevangenschap van de kerk en riep op tot terugkeer naar de Schrift alleen. Alle Schrift is tot onze lering gegeven, ook de gedeelten die de terugkeer beschrijven van het overblijfsel van Gods volk uit Babel. Dit past echter niet in het oecumenische en inclusieve denken van onze tijd!

De oproep tot afscheiding die we in 2 Korintiërs 6:17-18 vinden, is een citaat uit Jesaja 52:11, dat zinspeelt op het vertrek van het overblijfsel uit Babel en de terugkeer met 'de vaten des HEREN' (het tempelgerei) naar Jeruzalem. In dit verband ligt de toepassing van Ezra en Nehemia op onszelf, en het vertrek van Gods volk uit alles wat *Babel* (= verwarring) genoemd moet worden, dus voor de hand. De waarheid van de Gemeente als het huis van God, de tempel van de levende God, moet weer in praktijk worden gebracht. Christus Zelf – de heilige voorwerpen uit de tempel spreken van Hem – moet weer centraal worden gesteld, want Hij is het Middel-punt van ons samenkomen.

Uitgaan tot Christus

Zo zijn er nog andere Schriftplaatsen te noemen, die vergelijkbare gedachten naar voren brengen ten aanzien van *het uitgaan tot Hem*.

Vergelijk in dit verband de volgende passages:

(1) Het vergaderd worden *in of tot* Zijn naam (Matt. 18). Daar is Hij te midden van de Zijnen en roept Hij hen bij Zich.

(2) Het uitgaan van de maagden in de gelijkenis van Matteüs 25. Zo gaan wij met brandende lampen de Heer tegemoet, in antwoord op de roepstem: *'Zie, de Bruidegom! Gaat uit, Hem tegemoet!'*

(3) Het naar buiten leiden door de Goede Herder van Zijn schapen uit de joodse schaapsstal (Joh. 10). Bij Hem vinden zij en ook wij als gelovigen uit de volken veiligheid, voedsel, vrijheid en het eeuwige leven in al zijn volheid.

(4) Het uitgaan tot Christus buiten de joodse legerplaats (Hebr. 13). Christus is het ware Offer en het ware Altaar, het Centrum van de christelijke eredienst. Vandaar de oproep: *'Laten wij daarom tot Hem uitgaan buiten de legerplaats, terwijl wij Zijn smaad dragen.'*

14. Het appèl voor de Waterpoort

De tijd van Ezra en Nehemia als voorbeeld van
een reveil in de eindtijd

‘Toen nu de zevende maand aanbrak en de Israëlieten in hun steden waren, kwam het gehele volk als één man bijeen op het plein voor de Waterpoort (...) Toen bracht de priester Ezra de wet vóór de gemeente, zowel mannen als vrouwen en ieder die het kon begrijpen, op de eerste dag van de zevende maand. En hij las daaruit voor op het plein vóór de Waterpoort’.

Nehemia 8:1-19

Een tijd van opwekking

De tijd waarin de boeken Ezra en Nehemia ons verplaatsen, was een tijd van terugkeer en herstel. Een rest van het volk van God keerde terug uit de Babylonische ballingschap naar het land dat Hij had beloofd aan het nageslacht van Abraham, Isaak en Jakob. Dit overblijfsel ging terug naar de plaats waar de Here Zijn naam had gevestigd, de stad Jeruzalem, om de eredienst te herstellen en stad en tempel te herbouwen.

De volgorde waarin dit plaatsvond, is heel interessant. Menselijkerwijs geredeneerd zou men aan de buitenkant beginnen met de herbouw van de stadsmuur, en daarna met het herstel van de tempel in de stad zelf. Maar het ging precies andersom, van binnen naar buiten toe. Men begon bij het *hart* van de eredienst: het altaar en de tempel. Het altaar werd eerst opgericht op zijn fundamenten. Daarna werd het fundament van de tempel gelegd en deze werd na een lange onderbreking en na veel tegenwerking voltooid,

dankzij het optreden van de profeten Haggai en Zacharia. Ten tijde van Nehemia werd er pas een begin gemaakt met de restauratie van de muren en de stadspoorten; deze landvoogd zag hoe zijn werk werd bekroond bij de inwijding van Jeruzalems muur met muziek en zang (Neh. 12).

Er is echter nog iets anders dat deze tijd van terugkeer en herstel typeerde, en dat was de herleefde belangstelling voor het Woord van God. Gods Woord kreeg weer de plaats die het toekwam; het licht ervan werd weer op de kandelaar geplaatst. Zo zien wij in Nehemia 8 een volk dat bijeengekomen was rondom het Woord en met grote aandacht daarnaar luisterde. Er was niemand die op het appèl ontbrak. Het hele volk was als één man bijeen en men luisterde urenlang aandachtig naar de voorlezing van de wet. De terugkeer van het overblijfsel naar Sion was dus tegelijkertijd ook een terugkeer naar Gods Woord; er was een geestelijk reveil. Het volk ontwaakte toen de bazuin van het Woord werd gehoord. De schriftgeleerde Ezra had hierin een belangrijk aandeel (vgl. Ezra 7:10). Hij trad voor het voetlicht om het Woord van God in het centrum van de aandacht te plaatsen en te prenten in de harten van de Israëlieten.

Het is ook van belang te letten op de plaats en de tijd waarop het volk bijeenkwam om te luisteren naar Gods Woord. Plaats en tijd waren volkomen in harmonie met *het doel* van het samenkomen. De vergadering vond plaats op het plein voor de Waterpoort: het water spreekt van de reinigende werking van Gods Woord (Joh. 15:3; Ef. 5:26). De poort was de plaats waar de rechtspraak plaatsvond en contracten werden gesloten. Het volk stelde zich dus (zinnebeeldig gezien) onder het gezag van het Woord en het onderwierp zich aan de wassing met water door het Woord.

Het feest van het geklank

Men kwam bijeen op de éérste dag van de zevende maand (Neh. 8:1, 3). Dat was een belangrijke dag in de reeks van feesten die

Israël jaarlijks vierde. Deze dag luidde de laatste cyclus van feesten in na de inzameling van de oogst. Men vierde dan het feest van het geklank, gevolgd door de Grote Verzoendag op de tiende en het Loofhuttenfeest op de 15e tot de 22e dag van dezelfde maand. Volgens Leviticus 23 werd de eerste dag van de zevende maand, de nieuwemaansdag, aangekondigd door bazuïngeschal. Hoewel het profetisch gezien gaat om Israëls herstel in de laatste dagen, mogen wij dit ook op onszelf als christenen toepassen: de bazuin van het Woord werd gehoord, en er vond een geestelijk ontwaken plaats bij het overblijfsel dat oren had om te luisteren naar dat wat de Geest tot de gemeenten heeft te zeggen (vgl. Openb. 2 en 3). Het was de éérste dag van de *zevende* maand: een *nieuw* begin gevolgd door toenemend licht, en dat in de tijd waarin Gods wegen hun voltooiing naderden (het getal zeven spreekt van *volkomenheid*).

De Grote Verzoendag wordt in Nehemia 8 niet met name genoemd, echter wel het Loofhuttenfeest dat men vierde in gehoorzaamheid aan het voorschrift dat de volgende dag werd voorgelezen (Neh. 8:14-19). Dit was het slotfeest van de reeks van zeven feesten, het feest van de dankbaarheid en de blijdschap om alle ontvangen zegen in het Beloofde Land, waarbij men ook terugdacht aan Gods goedheid in het verleden en de uittocht uit Egypte (Ex. 23:16; Lev. 23:43; Deut. 16:15).

Het Woord van God kreeg op deze eerste dag van de zevende maand een prominente plaats. Er werd een podium gemaakt voor Ezra en zijn medewerkers, en het hele volk stond eerbiedig op toen het wetboek werd geopend. Iedereen was getuige van deze plechtige handeling, en men boog zich daarna ootmoedig neer met het gelaat ter aarde (Neh. 8:5-7). Het moet een indrukwekkend gezicht zijn geweest! De eerbied en de dankbaarheid voor het openen van Gods Woord heeft ons ongetwijfeld veel te zeggen. Misschien mogen wij in deze helpers van Ezra een beeld zien van de diverse gaven die de Heer aan de Gemeente heeft geschonken, de herders en leraars die het Woord uitleggen. De bediening van het Woord is ware Levietendienst. God weet ieders werk te waarderen, zoals blijkt uit de vele namen die hier worden vermeld (Neh. 8:5, 8).

Een ander punt waarop ik wil wijzen, is de *uitwerking* van het Woord van God. Het bleef niet vruchteloos en de hoorders werden *daders* van het Woord. Enerzijds was er verootmoediging vanwege de vroegere ontrouw en afwijking, want er was rouw en geweent bij het horen van de woorden der wet. Anderzijds was er vreugde in de Here vanwege alles wat Hij in Zijn genade nog aan het overblijfsel van Zijn volk wilde schenken. Er was oprechte gehoorzaamheid aan Zijn geopenbaarde wil (Neh. 8:10-13). Dit hoofdstuk vertoont veel overeenkomst met Ezra 3, waar wij ook zowel *gejuich* als *geween* vinden bij het leggen van het fundament van de nieuwe tempel. En geldt het niet altijd dat Gods Woord *tweeërlei uitwerking* heeft? Enerzijds is er vermaning nodig, anderzijds vertroosting. Enerzijds verootmoediging, maar anderzijds versterking van het geloof. Gods Woord is aan de ene kant zoet als honing in de mond, maar in ons binnenste bewerkt het bitter berouw en droefheid naar God (vgl. Ezech. 2:8-3:3; Openb. 10: 9-10).

De Grote Verzoendag en het Loofhuttenfeest

De belangstelling voor het Woord was ook niet van tijdelijke aard, en men stelde zich niet tevreden met één dag bijbelstudie! De volgende dag was er opnieuw een samenzijn, waarbij men de Schrift onderzocht en het voorschrift ten aanzien van het Loofhuttenfeest vond (Neh. 8:14-16). Onmiddellijk handelde men overeenkomstig dat wat men had gelezen, en men trof de nodige voorbereidingen voor de viering van dit feest. Zoals reeds is opgemerkt, wordt de Grote Verzoendag hier niet vermeld. De *verootmoediging* die op die dag vereist was (Lev. 23:27-32), was echter wél aanwezig bij het volk (reeds op de eerste dag van de zevende maand).

Hoe dit verder ook mag zijn, het is duidelijk dat de definitieve, profetische vervulling van deze beide hoge feesten nog niet heeft plaatsgehad. De Grote Verzoendag komt voor Israël wanneer de Messias terugkeert uit de hemel, en het volk van God een rouwklacht zal aanheffen over Hem die zij doorstoken hebben (Zach. 12:10). Daarna volgt het grote Loofhuttenfeest: duizend jaar lang

dankbaarheid en blijdschap om alles wat God aan zegen voor Zijn aardse volk heeft bereid. Zo liep het appèl voor de Waterpoort ten slotte uit op de viering van het Loofhuttenfeest op het plein vóór de poort en ook elders.

De oproep om naar Gods Woord te luisteren had heerlijke gevolgen. En het bleef ook verder centraal staan, want elke dag van het Loofhuttenfeest werd eruit voorgelezen (Neh. 8:17-19). Laat het zo zijn dat deze wens om Gods Woord te horen *ook bij ons* aanwezig is, zodat ons gebed is: 'Geef dat Uw Woord steeds door ons wordt gehoord!' We kunnen ons uiterlijk bevinden op de plaats die naar Gods gedachten is, ver van het afgodische 'Babel'. We kunnen de Tafel des Heren hebben opgericht, en samenkomen tot de naam van de Heer. We kunnen het gezag en de vrije werkzaamheid van de Heilige Geest erkennen te midden van de Gemeente van God. We kunnen het huis van God en de stad van God herbouwen, zodat de wereld ziet wat de Gemeente naar Gods gedachten is. Maar wat zal dit alles ons baten als het niet gepaard gaat met het oprechte verlangen om Gods Woord te horen en dat te doen? Want dát is het kenmerk van een waarachtig geestelijk reveil.

15. Het gebed van Jabes

Jabes was de aanzienlijkste onder zijn broeders; zijn moeder had hem Jabes genoemd: want, zei zij, ik heb hem met smart gebaard.

*Jabes nu riep de God van Israël aan met de woorden: Wil mij toch overvloedig zegenen en mijn gebied vergroten; laat Uw hand met mij zijn; weer van mij het kwade, zodat mij geen smart treft!
En God schonk wat hij had gevraagd'.*

1 Kronieken 4:9-10

De figuur van Jabes

Is Jabes een onbekende persoon, die alleen voorkomt in de registers van de kroniekschrijver? Zo moeten wij dit niet zien. Want de Geest van God wijdt twee belangrijke verzen aan Jabes en zijn geschiedenis, verzen die ook nu nog niets aan waarde hebben ingeboet en die de naamlijsten die wij hier vinden tot interessante leesstof maken. Wie was deze Jabes? Zeer waarschijnlijk was hij een afstammeling van de Kenieten, die (gedeeltelijk) werden ingelijfd in de stam Juda (zie Richt. 1:16; 4:11; 1 Sam. 15:6; 1 Kron. 2:55).

Jabes behoorde aanvankelijk dus niet tot het volk van God. Hij was om het met de woorden van Paulus in Efeziërs 2 te zeggen, vreemd aan het burgerschap van Israël en een vreemdeling van de verbonden der belofte. Toch kreeg hij door Gods goedheid een plaats binnen dat volk, en wel in de stam Juda; die naam betekent 'godlover'. En wij vinden in deze verzen het gebed van Jabes, waarin hij God looft. Hij riep de God van Israël aan, zo staat het hier; en dat bevestigt de juistheid van de gedachte dat hij zich als een vreemde bij het volk van God voegde en de toevlucht nam tot de God van Israël – zoals Rachab en zoals Ruth eertijds. Hij besefte

dat hij veilig was onder de hoede van deze God en hij vertrouwde zichzelf helemaal aan Hem toe. Zijn gebed getuigt dan ook van een zeer groot geloof.

Tweemaal wordt in de geciteerde verzen het woord 'smart' gebruikt. Zijn moeder had hem de naam Jabes (d.i. 'smart') gegeven, omdat zij hem met smart had gebaard (vs. 9). Jabes zelf bad dat hem géén smart zou treffen (vs. 10). Hoewel hij een zoon der smarten was, was hij de aanzienlijkste onder zijn broeders. Daarom doet Jabes ons denken aan Benjamin, die door Rachel een zoon van haar smart werd genoemd, maar die door Jakob werd beschouwd als de zoon van zijn rechterhand (Gen. 35:18). Op het lijden, de smart die het gevolg is van de zonde ('met smart zult gij kinderen baren', Gen. 3:16), volgt de heerlijkheid. Dat principe gold voor Benjamin, voor Jabes, voor Christus Zelf en ook voor ons. Op het lijden van Golgota volgde de verhoging aan Gods rechterhand in de hemel. En zo kunnen wij eveneens het lijden verdragen, omdat de Geest van de heerlijkheid reeds op ons rust en wij spoedig met Christus zullen worden verheerlijkt (1 Petr. 4:13-14).

Zijn gebed om zegen

Het gebed van Jabes bestaat uit vijf onderdelen:

(1) De eerste vraag was: 'Wil mij toch overvloedig zegenen'. Jabes erkende de God van Israël – die hij hier aanriep – als de Bron van alle zegen. Elke goede gave daalt van boven neer van de levende God, van de Vader der lichten (Jak. 1:17). Jabes was zich daarvan bewust en hij had een groot geloofsvertrouwen, want hij bad om een overvloedige zegen. Zijn geloof is niet beschaamd geworden. En zo geeft de Heer ons in Zijn genade nu ook leven én overvloed, en mogen wij weten gezegend te zijn met alle geestelijke zegening in de hemelse gewesten in Christus (Joh. 10:10; Ef. 1:3).

(2) Dit brengt ons tot het tweede punt. Jabes bad om vergroting van zijn gebied. Christus is arm geworden om ons rijk te kunnen maken; wij bezitten in Hem een hemels erfdeel, rijke zegeningen

in een beter vaderland dan het land Israël. In die zin zijn alle gelovigen 'landeigenaren' en mogen zij hopen op vergroting van hun gebied. Het is zoals met Jozua, die de belofte kreeg: 'Elke plaats die uw voetzool betreden zal, geef Ik ulieden' (Joz. 1:3). Stap voor stap mogen wij het Beloofde Land in bezit nemen en het erfdeel dat ons in Christus is geschonken tot ons geestelijk eigendom maken. Dan kunnen wij met Isaak zeggen dat de HERE ons ruimte gemaakt heeft in het land (Gen. 26:22).

Jabes wenste vergroting van zijn gebied. Een soortgelijk verlangen leefde er bij Aksa, de dochter van Kaleb: zij begeerde een stuk land en bovendien een terrein met waterbronnen (Joz. 15:18-19; Richt. 1:14-15). En zij ontving wat zij vroeg. Zo staat het hier ook van Jabes opgetekend: God schonk wat hij had gevraagd. Het is in het hart van God om ons te zegenen. Hij wil niets liever, omdat Hij in Christus in gunst op ons kan neerzien.

(3) In de derde plaats bad Jabes of Gods hand met hem zou zijn. Hij steunde niet op zijn eigen kracht en eigen inzicht, maar hij rekende op Gods hulp en macht. Hij wilde zich laten leiden door Góds hand, want hij had zijn eigen hand gelegd in Gods hand en zich helemaal aan Hem toevertrouwd. Jabes was zich ervan bewust tot welke wonderen die machtige hand in staat was. Geleid door deze verheven hand was Israël uitgevoerd uit Egypte en gebracht in het land Kanaän (Ex. 5:24; 14:8). Zou de hand des HEREN ooit te kort zijn? (Num. 11:23). Zijn hand is ten goede over allen die Hem zoeken (Ezra 8:22). Wandelen wij zo aan Gods hand, in het besef dat Hij vóór ons is en dat daarom alle vijandige machten moeten wijken (Rom. 8:31)?

(4) 'Weer van mij het kwade', was het vierde onderdeel van Jabes' gebed. Dit is in tweeërlei zin op te vatten: kwaad in de betekenis van *zonde*, of als *onheil*. Dit láátste zal ons niet altijd bespaard blijven, maar voor de Israëliet was aardse voorspoed een duidelijk bewijs van Gods gunst. Wanneer hij bewaard bleef voor rampspoed was dat een teken dat Gods hand met hem was. Voor ons als christenen liggen de zaken wat anders, omdat onze zegeningen

op een ander vlak liggen en in de eerste plaats geestelijk en hemels van karakter zijn. Zeker mogen ook wij echter dit gebed op de lippen nemen en vragen bewaard te blijven voor het kwade. Als het om het kwade gaat in de betekenis van 'zonde', hebben wij bovendien de eigen verantwoordelijkheid van het kwaad te wijken (vgl. Job 1:1).

(5) Deze opmerkingen zijn eveneens van toepassing op het vijfde en laatste deel van dit gebed: '(...) zodat mij geen smart treft!' Het is verschrikkelijk wanneer mensen toegeven aan het kwaad, bijv. de verleiding van de rijkdom, en zich daardoor met vele smarten doorboren (1 Tim. 6:10). Daarvoor wil de Heer ons behoeden, als wij aan Zijn hand de weg gaan. Wij leven nu echter nog in een schepping die aan de vruchteloosheid is onderworpen, een toneel van smart, zodat lijden vroeger of later toch ons deel zal zijn. Maar als wij onze droefheid dan in Gods hand leggen, zal het kwade ons toch niet de levensmoed ontnemen. Het zal ons niet meer 'smarten', zoals de Statenvertaling zegt.

Dit gebed van Jabes, dat ook óns nog zoveel te zeggen heeft, is verhoord. 'En God schonk wat hij had gevraagd', zo besluit vers 10. God hoort het gebed, laten wij daarvan overtuigd zijn! Dat is de blijde boodschap die ons in deze slotwoorden tegenklinkt en die ons opwekt het voorbeeld van Jabes na te volgen.

